

Áhættuskoðun – Vesturland 2020 - vinnuskjal

Embætti lögreglustjórans á Vesturlandi var stofnað með lögum nr. 51/2014 sem tóku gildi 1. janúar 2015. Um var að ræða breytingu á lögreglulögum nr. 90/1996 sem gerði það að verkum að lögregluembætti voru klofin frá sýslumannsembættum landsins. Ráðherra var síðan falið að ákveða umdæmamörk lögregluembætta.

Samkvæmt reglugerð um umdæmi lögreglustjóra, nr. 1150/2014, er umdæmi lögreglustjórans á Vesturlandi: Akraneskaupstaður, Hvalfjarðarsveit, Skorradalshreppur, Borgarbyggð, Snæfellsbær, Eyja- og Miklaholtshreppur, Grundarfjarðarbær, Helgafellssveit, Stykkishólmsbær og Dalabyggð. Lögreglustöðvar eru í Stykkishólmi, Búðardal, Ólafsvík, Grundarfirði og á Akranesi. Aðalstöð lögreglustjórans á Vesturlandi er síðan í Borgarnesi.

Almannavarnanefnd Vesturlands

Fljótlega eftir stofnun embættis lögreglustjórans á Vesturlandi, fór af stað vinna við að sameina almannavarnanefndir í embættinu, í eina sameiginlega almannavarnanefnd fyrir Vesturland. Dómsmálaráðherra staðfesti síðan sameiningu almannavarnanefnda í umdæmi lögreglustjórans á Vesturlandi í lok maí 2018. Áður voru þrjár starfandi almannavarnanefndir í umdæminu.

Almenn lýsing, mannfjöldi og dreifing íbúa í umdæminu

Þarf að uppfæra þegar áhættuskoðunin fer fram

Íbúafjöldi í umdæminu

Heildarfjöldi íbúa í umdæminu - 15380 árið 2012 – 16680 árið 2019 – ca 8,5% fjölgun á 7 árum.

Mest fjölgun í stærri þéttbýliskjörnum er á Akranesi eða ca 13,9%. Borgarbyggð ca 11%. Stykkishólmur 9,2%.

Við þetta bætist síðan svokölluð tvöföld/dulin búseta og vaxandi fjöldi ferðamanna hvert ár. Tvöföld búseta er fólgin í fjölda þess fólks sem býr á svæðinu um lengri eða skemmri tíma, en er ekki skráð þar með lögheimili. Einnig er mikill fjöldi frístundahúsa í umdæminu. Um heilsárshús er víða að ræða og eru mörg þeirra í notkun meira og minna allt árið, sérstaklega þó um helgar. Helstu sumarhúsaferfin eru í Skorradal, Húsafelli, Svínadal, Norðurárdal, Stafholtstungum og gamla Borgarhreppi. Þá hefur verið uppbygging í ferðaþjónustu og sumarhúsaþyggð í Hvalfjarðarsveit og Dölum. Einnig er fjöldi veiðihúsa við laxveiðiár, en

margar góðar laxveiðiár eru í umdæminu. Mörg stöðuvötn eru í umdæminu með veiði og er hún stunduð bæði í byggð og á heiðum uppi.

Mannfjöldi eftir sveitarfélögum, kyni, ríkisfangi og ársfjórðungum 2010-2019

	Alls	Karla	Konur	Ísl. ríkisborgara	Erl. ríkisborgara
2019Á	7540	3920	3620	6780	760
3 Akraneskaupstaður	60	35	30	50	10
Skorradalshreppur					
Hvalfjarðarsveit	620	330	290	580	40
Borgarbyggð	3850	2050	1800	3330	520
	880	450	420	690	180
Grundarfjarðarbær					
Helgafellssveit	70	40	30	60	5
Stykkishólmsbær	1210	620	590	1010	190
Eyja- og Miklaholtshreppur	120	60	70	100	20
Snæfellsbær	1680	870	810	1350	330
Dalabyggð	650	340	310	610	40

Mannfjöldi eftir sveitarfélögum, kyni, ríkisfangi og ársfjórðungum 2010-2019

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
		Á4	Á4	Á4	Á4	Á4	Á4	Á4	Á3
Akraneskaupstaður	Al	6620	6700	6770	6910	7060	7270	7410	7540
	ls								
Skorradalshreppur	Al	60	60	60	50	60	60	60	60
	ls								
Hvalfjarðarsveit	Al	610	620	630	620	640	650	640	620
	ls								
Borgarbyggð	Al	3470	3520	3550	3630	3670	3740	3800	3850
	ls								
Grundarfjarðarbær	Al	900	870	900	900	870	880	870	880
	ls								
Helgafellssveit	Al	60	50	50	60	50	60	60	70
	ls								
Stykkishólmsbær	Al	1110	1090	1110	1110	1170	1180	1200	1210
	ls								

Eyja- og Miklaholtshreppur Snæfellsbær	Al	160	150	140	140	120	130	120	120
	ls								
	Al	1720	1690	1680	1660	1620	1650	1680	1680
	ls								
Dalabyggð	Al	670	670	680	680	670	670	670	650
	ls								

Lýsing á umdæminu

Afar fjölbreytt umhverfi er í umdæminu og má sem dæmi nefna fjallendi, jökla og ár. Hér fyrir neðan má sjá stutta lýsingu á umdæminu:

Akranes er fjölmennasti þéttbýliskjarninn á Vesturland en bærinn er flatlentur og liggur tiltölulega lágt miðað við sjávarmál. Um er að ræða þéttbýli með nokkuð grónum svæðum til útiveru og íþróttaiðkana. Veðurfar er temprað en kaupstaðurinn stendur á nesi fyrir opnu hafi en nýtur nokkurs skjóls af Akrafjalli til norðausturs. Nálægð við hafið temprar hitastig á svæðinu en í tilteknum vindáttum nýtur lítils skjóls af náttúrunnar hendi.

Hvalfjarðarsveit liggur að Akranesi, Borgarbyggð og Skorradal. Auk þess nær sveitarfélagið inn að Hvalfjarðarbotni og liggur þar að Kjósarhreppi. Svæðið hefur verið vinsælt meðal ferðamanna en í sveitarfélaginu eru fjallgarðar og margir áhugaverðir staðir sem sóttir eru af ferðamönnum en þar má t.d. nefna fossinn Glym sem staðsettur er í Botnsdal innst í Hvalfirði. Aukin umferð göngufólks er á Akrafjalli, Hafnarfjalli og inn í Hvalfirði, t.d. Botnssúlur, Síldarmannagötur og Leggjabrjótur.

Borgarbyggð liggur að Hvalfjarðarsveit og Skorradal og nær vestur að Haffjarðará.

Mörk Dalabyggðar eru frá botni Álftafjarðar á Snæfellsnesi. Í norðri markast umdæmið af línu sem dregin er frá Gilsfirði miðjum, um Laxárdalsheiði og Holtavörðuheiði.

Svæðið einkennist af undirlendi og dölum sem eru gróðursælir og frjósamir, og ganga fjallgarðar upp frá þeim og síðan er stór hluti hálandi. Þar er Langjökull, en um hann liggja mörk við önnur umdæmi. Jarðhiti er víða og er þar gjarnan stunduð ylrækt. Hraun hafa runnið niður í Lundarreykjadal, Flókadal, Hálsasveit og Geitlandshraun niður að Húsafelli. Önnur hraun eru Grábrókarhraun og Hallmundarhraun. Nokkrir hraunhellar er í umdæminu og eru Surtshellir og Hallmundarhellir einna þekktastir.

Á Snæfellsnesi eru fimm sveitarfélög; Eyja- og Miklaholtshreppur, Grundarfjörður, Helgafellssveit, Snæfellsbær og Stykkishólmur. Syðsta sveitarfélag svæðisins er Eyja- og Miklaholtshreppur en austurmörk hans eru við Haffjarðará. Þegar honum sleppir er komið í stærsta sveitarfélag svæðisins, Snæfellsbær. Snæfellsbær nær yfir allt utanvert Snæfellsnes og endar hann í Búlandshöfða á norðanverðu Snæfellsnesi þar sem Grundarfjarðarbær tekur við. Grundarfjarðarbær nær inn í botn Hraunsfjarðar þar sem Helgafellssveit tekur við og endar hún skammt austanvið botn Álftafjarðar. Í Helgafellssveit er nesið Þórsnes og yst á því er sveitarfélagið Stykkishólmsbær. Helstu þéttbýlisstaðir á Snæfellsnesi eru Stykkishólmur, Grundarfjörður, Ólafsvík, Hellissandur og Rif en einnig mætti nefna Arnarstapa og Hellnar.

Norðanvert Snæfellsnes liggur að Breiðafirði sem er víðáttumesta grunnsævis- og fjörusvæði landsins. Þar er að finna auðugt lífríki ofan sjávar og neðan. Fuglalíf er einstaklega fjölskrúðugt og t.a.m. eru tveir þriðju hlutar arnarstofnsins og meginþorri dílaskarfa og toppskarfa verpa við fjörðinn. Auk þess sem um þriðjungur æðarstofnsins er við Breiðafjörð. Hvergi við Ísland er að finna viðlíka fjölda eyja, hólma og skerja sem telja hátt á 3. þúsund. Sömuleiðis eru meiri sjávarföll og fallastraumar en annars staðar við Ísland. Loks hefur náttúra Breiðafjarðar mikla efnahagslega þýðingu; þar eru mikilvæg mið og/eða uppeldisstöðvar fyrir ýmsa nytjastofna, svo sem hörpudisk, þorsk og hrognkelsi.

Jarðfræði Snæfellsnes er óvenju fjölbreytt. Gamlar eldstöðvar eru í fjórum þyrpingum á nesinu sem virðast nokkuð vel afmarkaðar, Snjófjöll, Ljósufjöll, Lýsuskarð og Snæfellsjökull.

Fjallgarður liggur eftir nesinu endilöngu og yst á honum er Snæfellsjökull. Snæfellsjökull er nú um 11 ferkílómetra og hafa um 20 hraun verið greind sem runnið hafa í eða við jökulinn. Á sunnan og vestanverðum jöklinum er nútímahraun, en meira ber á móbergi og hlýskeyðishraunum að norðan og austan. Eldvirkni hefur verið allmikil á nútíma en ekki er vitað hve oft hefur gosið. Eldvirknina má rekja allt að 700.000 ár aftur í tímann. Jarðhiti er á nokkrum stöðum, við Lýsuhól og við Laugagerðisskóla. Einnig eru ölkeldur víða við Rauðamelsökeldu í Eyjahreppi og Ölkelda í Staðarsveit. Talsverður gróður er á láglandi, nema hraunin sem eru frekar gróðurlítill, mýrlendi víða og lítið um skóga, en nokkuð um kjarrlendi. Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull var stofnaður árið 2001 en þar er sérstök áhersla lögð á að vernda landlag og einstakar náttúru- og söguminjar á utanverðu Snæfellsnesi. Frá árinu 1995 hafa eyjar og fjörur verið verndaðar á Breiðafirði með áherslu á landslag, jarðmyndanir, lífríki og

menningarminjar, sem markast af línu dreginni frá Ytranesi á Barðaströnd við fjörðinn norðanverðan í Hagadrápssker um Oddbjarnarsker, Stagley og Höskuldsey í Vallabjarg að sunnanverðu.

Veðurfar

Á Akranesi eins og víða á landinu gerir oft hvassviðri, sérstaklega þegar krappar smálægðir fara yfir. Helst eru það SV-lægðir með mikilli snjókomu um vetur sem valda truflunum á samgöngum. Þá eru oft slæmir hnútar og vindhviður á veginum annarsvegar á milli Hvalfjarðarganga og Akraness og hinsvegar á milli Óss og Berjadalsár. Auk þess við iðnaðarhverfið við Höfðasel að Ósi. Fok af byggingasvæðum hefur valdið hættu og brýnt er að hvetja verktaka til að ganga vel frá eigum sínum þegar spáð er óveðri.

Undir Hafnarfjalli verða oft ofsaveður, mikill vindur og skafrenningur. Þar eru sviptivindar tíðir, sérstaklega í SA-átt, er vindur stendur af fjallinu. Hið sama er að segja um Hvalfjörð í N, NA og A átt. Þá getur vegakaflinn á frá Narfastöðum að Skorholti/Skipanesi verið varasamur. Á Holtavörðuheidi eru veður og færð oft viðsjárverð um vetur. Önnur svæði þar sem oft gerir vont veður eru við Akrafjall og Berjadalsá, við Vestri og Eystri Reynir, á Bröttubrekku, Mýrunum, við Hítará og Vatnshamra, um skarðið við Kvígsstaði, við Skeljabrekku, Kolbeinsstaðafjall og frá Hraunsási inn að Húsafelli. Varasamir sviptivindar geta orðið á Tjaldaneshlíð og í Hvolsdal.

Almennt er fremur vindasamt á Snæfellsnesi. Vitað er að norðan-/norðaustanátt getur verið mjög hvöss á sunnanverðu Snæfellsnesi og líklegt verður að telja að þau hvassviðri nái að einhverju marki á það svæði sem hér um ræðir. Líklega eru norðanveðrin þó vægari en t.d. í Staðarsveitinni, en þar hafa bílar fokið af vegi. Vestan-/norðvestanátt er almennt fremur sjaldgæf á þessum slóðum, nema sem mjög staðbundin vindátt. Á hinn bóginn er ekki ólíklegt að þá sjaldan hvessi af norðvestri geti vindur orðið mjög hvass og einkum þó hviðóttur. Austan- og einkum suðaustanátt eru að öllu líkindum nokkuð tíðar, en ætla má að mjög slæm veður af þeim áttum séu víða hvassari en á þessu svæði. Líklegt er að stundum geri aftakaveður af suðri eða suðvestri og sé þá misvindasamt.

Atvinnuvegir

Helstu atvinnuvegir á Akranesi eru þjónustu- og verslunarstörf, umönnunarstörf og störf í fiskvinnslu og iðnaði. Stærstu vinnustaðir eru skólarnir þ.e. Brekkubæjarskóli, Grundarskóli,

Fjölbrautarskóli Vesturlands, Akranesi, sjúkrahúsið og dvalarheimilið Höfði. Nokkuð stór hópur íbúa umdæmisins starfar á höfuðborgarsvæðinu og í stóriðjunni á Grundartanga.

Iðnaðarstarfssemi er á Grundartanga í Hvalfjarðarsveit og eru þar m.a. járnblendiverksmiðja Elkem og álverksmiðja Norðuráls. Mikil umferð skipa fer um höfnina á Grundartanga með ýmis hráefni sem notuð eru í framleiðsluna hjá Norðuráli, járnblendiverksmiðjunni og fóðurverksmiðju Líflands. Þá er olúbirgðastöð inn í Hvalfirði. Í Hvalfjarðarsveit er einnig mikill matvælaíðnaður, landbúnaður og öflug ferðaþjónusta.

Í Borgarbyggð og nærumhverfi eru matvælaíðnaður og landbúnaður, ferðaþjónusta, rannsóknir og kennsla, þjónusta, byggingariðnaður og verktakastarfsemi helstu atvinnuvegir.

Aðalatvinnuvegur á Snæfellsnesi er sjávarútvegur, byggingariðnaður, verktakastarfsemi og ferðaiðnaðurinn fer sífellt vaxandi en Grundarfjörður er t.a.m. skilgreind landamærastöð. Þá fer fram öflugt skólastarf á svæðinu en framhaldsskóli er í Grundarfirði. Á Snæfellsnesi eru rekin hjúkrunarheimili og dvalarheimili en í Stykkishólmi er sjúkrahús.

Aðalatvinnuvegur í Dalabyggð er landbúnaður en matvælavinnsla, þjónustustarfsemi og ferðaþjónusta eru einnig mikilvægir atvinnuvegir.

Vegir í umdæminu

Þjóðvegur eitt liggur um Hvalfjarðarsveit þar sem Borgarbyggð tekur við. Þá er hefur umferð um Snæfellsnesveg aukist síðustu ár í samræmi við aukinn fjölda ferðamanna á landinu. Vestfjarðarvegur liggur síðan frá þjóðvegi eitt í Norðurárdal, upp Bröttubrekku og um Dalabyggð í vestur. Að frátöldum vegi 54 um Skógarströnd eru vegir almennt góðir og helstu vegir með bundnu slitlagi. Þess utan er töluverður fjöldi malarvega sem liggja frá helstu vegum í dreifbýlum umdæmisins. Mikið er um einbreiðar brýr í umdæminu.

Fjallvegir eru á Snæfellsnesi, sem geta verið erfiðir yfirferðar um vetur, Fróðárheiði er snjóþungt skarð, 361 m.y.s. og Vatnaleiðin 311 m.y.s. og leiðin um Heydal milli Skógarstrandar og Hnappadals. Jökulháls er austan undir Snæfellsjökli, leið milli Arnarstapa og Ólafsvíkur, sú leið er einungis fær yfir hásumarið. Þá getur færð verið erfið um Holtavörðuheiði og Bröttubrekku, sem og á vegum í uppsveitum Borgarbyggðar. Vegurinn um Holtavörðuheiði er oft farartálmi um vetur þó svo að miklar úrbætur hafi verið gerðar á

veginum síðustu ár. Laxárdalsheiði er oft notuð sem varaleið fyrir Holtavörðuheði en vegurinn þarfnast uppbyggingar. Fjallvegur er um Kaldadal sem er 727 m.y.s. og er opinn á sumrin. Með opnun vegar um Arnkötludal (Þröskulda) jókst umferð um veg 60, Vestfjarðaveg, og þar með gegnum Búðardal og yfir Gilsfjörð. Vegir um Skógarströnd og Laxárdalsheiði tengja saman Norðurland, Dali og Snæfellsnes en þeir eru ekki í góðu ásigkomulagi. Brattarbrekka og vegur um Svínadal lokast auðveldlega vegna snjóá.

Í Skorradalshreppi er einbreiður malarvegur fram dalinn norðanverðan frá og með merkjum Hvamms. Víða er mjög þröngt og gróður nær langt inn á veghelgunarsvæði. Jeppar komast landveg inn á Uxahryggjaleið. Sunnan Skorradalsvatns er illfær slóði. Komi til gróðurelda í dalnum er því ekkert um flóttaleiðir ef þessar leiðir eru lokaðar.

Hvalfjarðargöng eru að hluta til í Hvalfjarðarsveit en samkvæmt viðbragðsáætlun fyrir Hvalfjarðargöng, hafa viðbragðsaðilar á Vesturlandi, sér í lagi á Akranesi og í Hvalfjarðarsveit, ákveðið hlutverk samkvæmt áætluninni. Það er hins vegar rétt að benda á að lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu hefur lögsögu í göngunum að nyrðri enda þeirra en þar tekur lögreglustjórinn á Vesturlandi við. Embættin hafa síðan gert með sér samning um gagnkvæma aðstoð vegna verkefna sem koma upp í göngunum. Svæðamörk slökkviliðs á höfuðborgarsvæðinu annars vegar og slökkviliðs Akraness og Hvalfjarðarsveitar hins vegar, markast í miðjum göngum. Slökkviliðið á höfuðborgarsvæðinu fer með aðgerðarstjórn hvað varðar slökkvistarf í göngunum en bæði slökkviliðin eru kölluð út til jafns eins og verkefnið kalla á.¹

Hafnir

Á Akranesi, Grundartanga og í Borgarnesi eru hafnir sem eru hluti af hafnarsamlagi Faxaflóahafna. Höfnin á Akranesi skiptist í nokkrar bryggjur: Bátabryggja, Ferjubryggja, Viðgerðarbryggja en stærstar eru Faxabryggja og Aðalhafnargarður. Dýptin er mest við Aðalhafnargarð eða allt að 10 metra dýpi. Innsigling er úr suðaustri en höfnin er varin með allmiklum sjóvarnargarði sem hingað til hefur staðið af sér slæm veður. Við tiltekin skilyrði myndast engu að síður iðu- og straumkast í höfninni. Í höfninni er aðstaða til að taka á móti stærri flutningaskipum og dýpi nægjanlegt til að þau geti lagst að bryggju. Unnt er að takmarka

¹ Sjá nánar í viðbragðsáætlun Hvalfjarðargangna - <https://www.almannavarnir.is/utgefing-efni/vidbragdsaaetlun-vegna-hvalfjardarganga/?wpdmc=jardgong>

umferð um erlend skip þar sem hluti hafnarinnar er lokaður af með girðingu vegna siglingaverndar. Við höfnina á Grundartanga eru tvær bryggjur, Tangarbryggja og Austurbakki. Dýptin við Tangarbryggju er allt að 14 metrar aðeins grynna er við Austurbakka eða um 7,5 metra dýpi. Í Búðardal og og í Skarðsstöð á Skarðsströnd eru smábátahafnir með flotbryggju og aðstöðu fyrir 6-8 báta. Þá eru hafnir eru í Stykkishólmi, Grundarfirði, Ólafsvík, Hellissandi, Rifi og Hellnum og á Arnarstapa er smábátahöfn en Breiðafjarðarferjan Baldur siglir sinnir áætlunarsiglingum á milli Stykkishólms og Brjánslækjar.

Skemmtiferðaskip hafa viðkomu í höfnum í Grundarfirði, Ólafsvík, Rifi, Akranesi, Stykkishólmi. Þá er einnig rétt að geta þess að mikil umferð smábáta er um innanverðan Breiðafjörð, t.d. báta sem eru að stunda veiðar, báta sem eru notaðir við nytjar á eyjunum, báta sem eru í skipulögðum siglingum með ferðamenn og skemmtibáta sem eigendur koma á til að sigla um fjörðinn.

Flugvellir

Fjöldi af minni flugvöllum er að finna í umdæminu. Í Borgarbyggð eru flugvellir við Stóra-Kropp, Húsafelli og við Kaldármela. Í Dölum er flugvöllur við Kambsnes. Á Snæfellsnesi er flugvöllur í Stykkishólmi, við Grundarfjörð og á Rifi en á Rifi er sjúkraflug. Ekki er flugvöllur á Akranesi eða í Hvalfjarðarsveit. Á Akranesi er hins vegar þyrlulendingarpallur á Jaðarsbökkum skammt vestan við íþróttmannvirkin sem þar eru. Í umdæminu eru síðan fjölmargir staðir staðir þar sem þyrla getur lent vegna verkefna.

Veitukerfi

Raforka: flutningskerfi, aðveitustöðvar aflstöðvar

Rarik annast dreifingu á rafmagni í öllum sveitarfélögum á Vesturlandi fyrir utan Krossland í Hvalfjarðarsveit og Akranes en þar er raforkan fengin frá Orkuveitu Reykjavíkur um spennistöð við Brennimeil. Almennt er dreifing rafmagns góð og rafmagnsleysi á flestum stöðum sjaldgæft..

Aflstöðvar í umdæminu eru eftirfarandi: Bugavirkjun í Hvalfjarðarsveit, Andakílsárvirkjun í Borgarbyggð, Í Húsafelli eru Kiðárvirkjun 1 og 2, Stuttárvirkjun og Urðarfellsvirkjun, Múlavirkjun við Straumfjarðará, Rjúkandavirkjun í Ólafsvík, í Helgafellssveit eru Lindavirkjun við Gríshól og Mosvallavirkjun við Mosvelli, í Stykkishólmi og Búðardal eru

rafstöðvar. Rétt er að geta þess að rafmagnsleysi í dreifbýli í Dalabyggð hefur því miður verið of algengt. Varaafl er eingöngu í Búðardal og er ekki nægt til að anna öllu þorpinu.

Aðveitustöðvar í umdæminu eru síðan eftirfarandi: við Brennimer í Hvalfjarðarsveit, við Vatnshamra í Borgarbyggð, Vegamótum á Snæfellsnesi, Ólafsvík, Grundarfirði, Vogaskeiði og við Glerárskóga í Dölum. En á Vogaskeiði er nýlega búið að útbúa tengingar fyrir færanlegt varaafli allt að 6 Mw og eru núna þar þrjár vélar samtals 3,6 Mw.

Rafveitukerfið er að mestu leyti byggt á jarðstrengjum í umdæminu en loftlína er enn á ákveðnum svæðum í umdæminu. Hægt er að nefna nokkur dæmi um svæði þar sem rafmagn er veitt um loftlínu en í óveðrum virðast dæmin sýna að meiri líkur séu á rafmagnsleysi í óveðrum þar sem treyst er á loftlínu í stað jarðstrengs. Loftlína er í Hvalfirði, á svæði frá Digralæk að Hvalfjarðarbotni. Þá liggur loftlína í norður frá Fiskilæk að Straumneshólum í Hvalfjarðarsveit. Í Borgarbyggð er nokkuð víðfemt svæði þar sem raforku er veitt með loftlínu. Má sem dæmi nefna línu sem liggur frá Mófellsstaðarvegi að Seleyri, að hluta strengir sem liggja um Skorradal sunnan Skorradalsvatns, Lundareykjadal, Flókadal og Hvítársíðu að Varmalandi. Á svæði vestan Borgarnes að Haffjarðará er dreifikerfi raforku að miklu leyti uppbyggt með loftlínunum. Á Snæfellsnesi má helst nefna loftlínu sem liggur frá aðveitustöð við Vogaskeið að Kolgrafafirði og þá einnig loftlínu sem liggur frá sömu stöð, um Skógarströnd að Þorbergsstöðum í Dölum.

Samkvæmt upplýsingum frá Landsneti voru á árinu 2019 tekin í notkun ný tengivirki á Grundarfirði og Ólafsvík ásamt nýjum jarðstreng á milli þessara tveggja virkja, GF2. Eftir stendur að Snæfellsnes verður áfram geislatengt svæði, einföld tenging við meginflutningskerfið, með skert afhendingaröryggi. Til þess að bæta úr því hefur verið skoðað að bæta tengingu við meginflutningskerfið, t.d. með því að tengja saman Vogaskeið og Glerárskóga, eða með tvöföldun tengingar til Vatnshamra. Verkefnið er komið á 10 ára áætlun en útfærsla liggur ekki fyrir enn þá.²

Önnur möguleg leið er að bæta við varaafli á svæðinu og hefur Landsnet m.a. pantað færanlegar varaafleiningar til þess að bæta afhendingaröryggið tímabundið þar til tvítenging Snæfellsness fer í framkvæmd.

² Sjá nánar um verkefni á vegum Landsnets - <https://www.landsnet.is/verkefni/>

Endurnýjun tengivirkis á Vegamótum er á framkvæmdaáætlun næstu þriggja ára en tengivirkid, sem er yfir 40 ára og í slæmu ástandi, er á endurnýjunaráætlun Landsnets og er verkhönnun hafin.

Vatnshamralína 2 milli Akraness og Vatnshamra er komin til ára sinna, úr sér gengin og þarfnast endurnýjunar. Hafinn er undirbúningur að því að leggja nýja línu í stað hennar og verður sú lína lögð á milli Akraness og Brennimeis. Mun hún heita Akraneslína 2 og er fyrsti áfangi hennar hafinn, búið er að leggja strengina og vinna við tengingu framundan.

Í kjölfarið á óveðrinu veturinn 2019-2020 verður farið í endurbætur á tengivirkinu í Hrutartungu og mun það bæta afhendingaröryggi inn á Glerárskóga.

Í desember 2019 gekk yfir landið mikið óveður sem olli rafmagnsleysi á mörgum stöðum á landinu, þ.á.m. í Dalabyggð og í Hvalfjarðarsveit. Samkvæmt upplýsingum frá RARIK taka viðbrögð mið af umfangi truflunar, þ.e. hvenær er hægt að eiga von á rafmagni aftur inn á dreifikerfi RARIK frá flutningskerfi Landsnets:³

Ef um stutt straumleysi er að ræða, þ.e. ef upplýsingar liggja fyrir um að rafmagn komist aftur á kerfið innan ca. klukkustundar frá Landsneti þá verða viðgerðarmenn ekki komnir í þá stöðu að geta bætt neitt úr ástandinu. Ef staðan er þannig, þá er ekkert aðhafst nema að senda SMS tilkynningu til notenda á svæðinu og upplýsingum komið á heimasíðu RARIK. Samt er lagt mat á upplýsingar frá Landsneti, þ.e. upplýsingar um orsök truflunar gefa stundum tilkynna að aðgerðir í flutningkerfinu munu dragast á langinn og því hefja viðgerðarmenn undirbúning strax.

Kjósín

Kjósín fær rafmagn frá aðveitustöðinni við Brennimeil á 11 kV spennu og er kerfið rekið um sæstreng sem liggur Katanesi að Hvalfjarðareyri og tengist rofastöð við Eyrarkot.

³ Fyrirspurn send á Rarik varðandi hvernig Rarik myndi bregðast við straumleysi í Kjós og Dalabyggð, svör miðast við stöðuna eins og hún var í lok september 2020.

Einnig er möguleiki á tengingu við Kjósina í gegnum háspennustreng sem sér Hvalfjarðargöngum fyrir rafmagni og tengir þau aðveitustöðinni við Brennimel. Líklega er þessi tenging ekki nægilega góð til að halda uppi spennu við mikið álag.

Í langavarandi straumleysi, þá þyrfti RARIK að koma með færanlegar varavélar á svæðið og tengja það á völdum stöðum til að sjá notendum fyrir rafmagni. Þessar vélar eru staðsettar á nokkrum stöðum á landinu, og er það breytileg staðsetning s.s. í Vík vegna fyrirhugaðra viðbragða við eldgosi í Kötlu og vegna endurnýjunar á búnaði í dreifi- og flutningskerfinu.

Þannig að það mun taka nokkurn tíma að koma rafmagni á Kjósina miðað við að flytja þarf varavélar á svæðið, koma þeim fyrir á völdum stöðum og tengja við kerfið.

Þetta gæti tekið um sex klukkustundir að koma vél á svæðið og tengja hana, þannig að viðkvæmir notendur s.s. hitaveitur á svæðinu væru með eigið varaafli fyrir borholur og dælustöðvar. Þekkt er að einhver kjúklingabú og kúabú á svæðinu hafi útbúið sig með varaafli. Rétt er að geta þess að Landsnet er að festa kaup á færanlegum varavélum sem kæmu örugglega inn í þessa sviðmynd sem hér er sett fram. Þá má einnig geta þess að verið er að undirbúa tengingu a.m.k. tveggja varavéla Landsnets við aðveitustöðina sem ráðgert er að vinna í októbermánuði 2020.

Stærri truflun á 66 kV afhendingu rafmagns á Brennimel

Verði bilun í 132/66 kV spennu Landsnets á Brennimel þá er ekkert rafmagn á 66 kV kerfinu út frá Brennimel. Hægt er að flytja rafmagn frá aðveitustöðinni við Vatnshamra í Borgarfirði um 66 kV línu niður á Akranes og áfram þaðan um 66 kV háspennustreng inn á Brennimel.

Gert er ráð fyrir að við þessar aðstæður þurfi að flytja varavélar á svæðið, til að koma í veg fyrir skömmtun á raforku, en þetta er að sjálfssögðu háð álagsforendum á hverjum tíma. Þetta ástand myndi ná til almennra notenda á Grundartanga, Hvalfjarðarsveit, Kjós og Hvalfjarðarganga.

Í þessu sambandi bendir RARIK á að Hvalfjarðargöngin eru ekki með eigið varaafli en það mætti telja það varhugavert miðað við hversu mikilvæg þessi göng eru samgöngulega séð.

Dalabyggð

Ef um stutt straumleysi er að ræða, þ.e. ef upplýsingar liggja fyrir um að rafmagn komist aftur á kerfið innan ca. klukkustundar frá Landsneti þá er lagt mat á það hvort setja eigi í gang varavél í Búðardal eða bíða þangað til rafmagn kemur aftur á frá flutningkerfi Landsnets.

Í þessu samhengi þarf einnig að leggja mat á hvort leggja eigi áherslu á að koma tengingu frá aðveitustöðinni við Vogaskeið um Skógarstrandarlínu í Búðardal og þaðan áfram í aðveitustöðina við Glerárskóga. Og síðan áfram frá Glerárskógum á Fellsströnd, Saurbæ og Skarðströnd.

Hitaveitan RARIK sem sér Búðardal fyrir heitu vatni er með eigið varaafli sem kemur sjálfvirkt inn þegar rafmagn fer af svæðinu.

Tengingin um Skógarstönd var mikið nýtt í vetur vegna seltutruflana í tengivirki Landsnet við Hrutatungu.

Í einhverju tilviki/um voru upplýsingar frá Landsneti metnar þannig að strax var hafinn undirbúningur við að koma rafmagn frá aðveitustöðinni við Vogaskeið um Skógarstrandarlínu í Búðardal og þaðan áfram í aðveitustöðina við Glerárskóga.

RARIK er með spennustilla við Bíldhól og við Snóksdal á Skógarstrandarlínu en í óveðrinu árið 2019 var sú síðarnefnda mönnum til að geta komið rafmagn á allt kerfið ásamt því að keyra varavél í Búðardal.

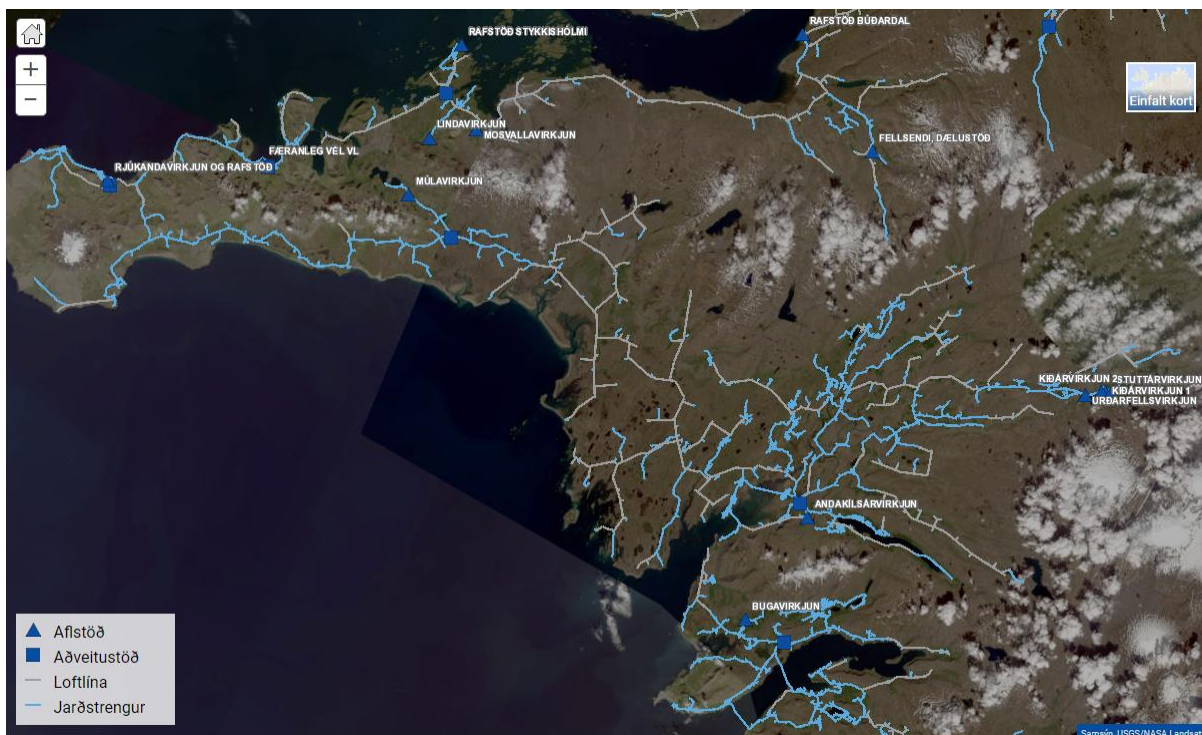
Dreifilínan um Skógarströnd er að öllu jöfnu rofin við Gunnarsstaði og er það dágóð leið að fara til að tengja línuna saman þannig að hægt sé að flytja rafmagn á milli Vogaskeiðs og Glerárskóga. Við þessar aðstæður var rofunkturinn fluttur að Snóksdal til að stytta viðbragstímann við að koma rafmagn á Dalabyggð vegna seltutruflana í tengivirki Landsnets við Hrutatungu.

Að öllu jöfnu tekur ekki langan tíma (15-20 mín, ef starfsmaður RARIK er heimavið) að koma inn með varaafli í Búðardal sem dugar fyrir svæðið, þ.e. ef Mjólurstöðin er ekki inni með gufuketilinn.

Það tekur um eina klukkustund að koma tengingunni á milli Vogaskeiðs og Glerárskóga í gagnið og dugar hún í flestum tilvikum fyrir Dalabyggð án þess að varavélin sé notuð, en gert er ráð fyrir að lengri tíma taki að að koma rafmagni á Fellströnd, Saurbæ og Skarðströnd. Spilar þar inn álagsforsendur, staðsetning rofstaða, færð og verður og landfræðilegar aðstæður.

Þá má geta þess að það er á áætlun hjá RARIK í ár (2020) að setja upp rofastöð við Álþeima og í framhaldi af því mun rofpunkturinn á Skógastrandarlínu vera færður þangað, þannig að þá mun taka skemmri tíma að koma á þessari tengingu milli aðveitustöðvanna.

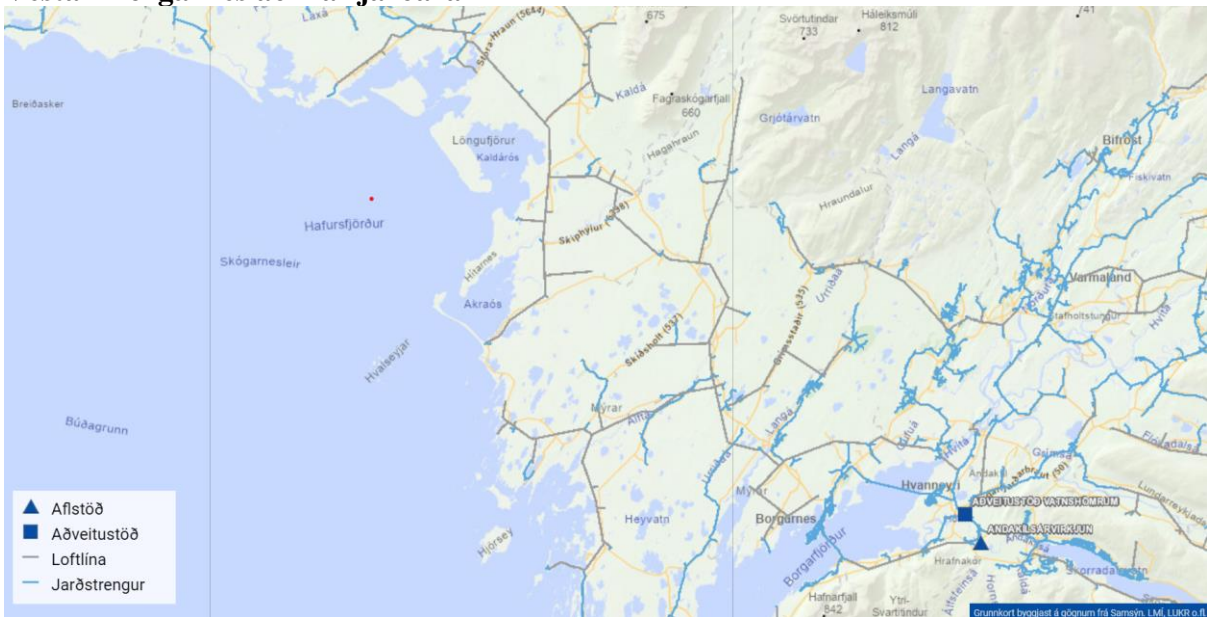
Dreifikerfi RARIK

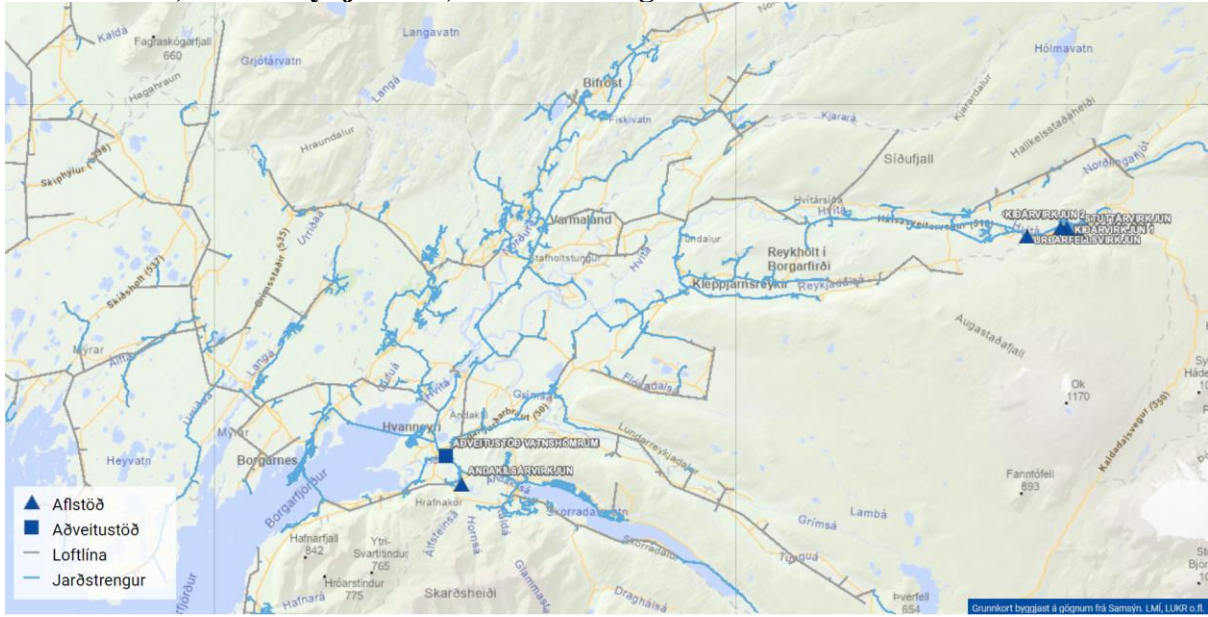
Hvalfjarðarbotn - loftlína

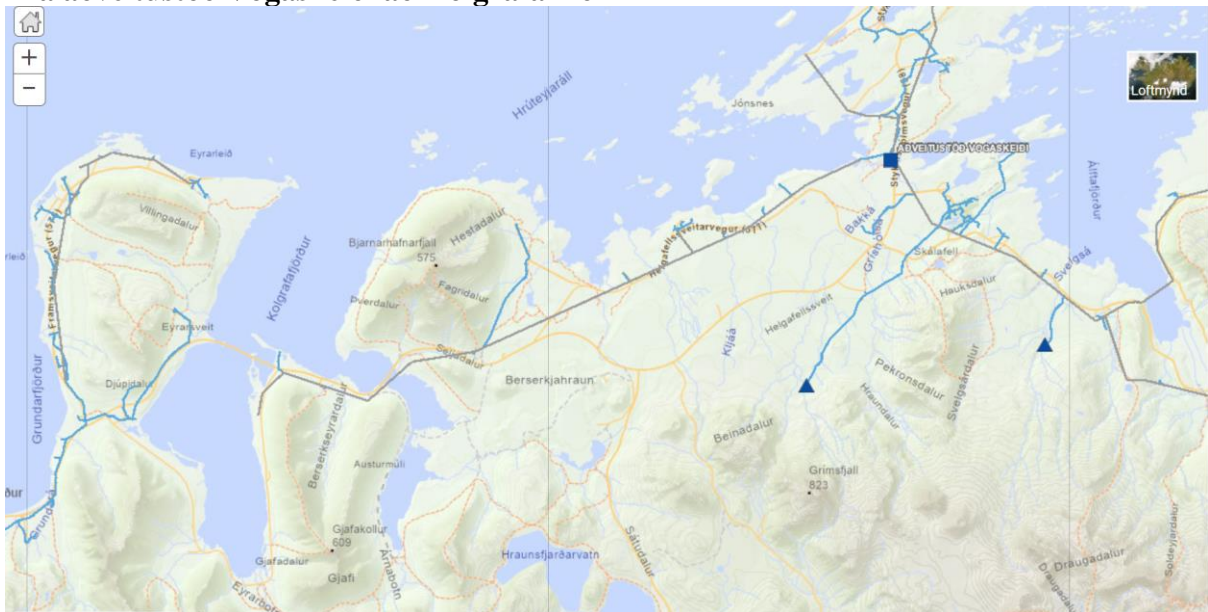
Vestan Borgarnes að Haffjarðará

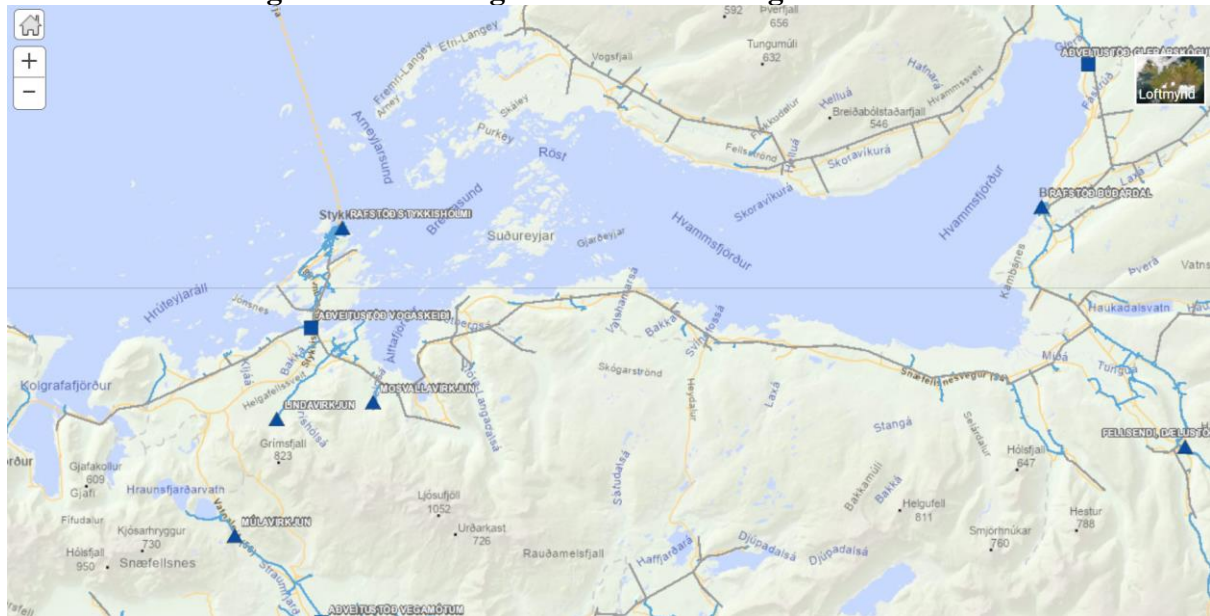
Skorradalur, Lundareykjadalur, Flókadalur og Hvítársíða

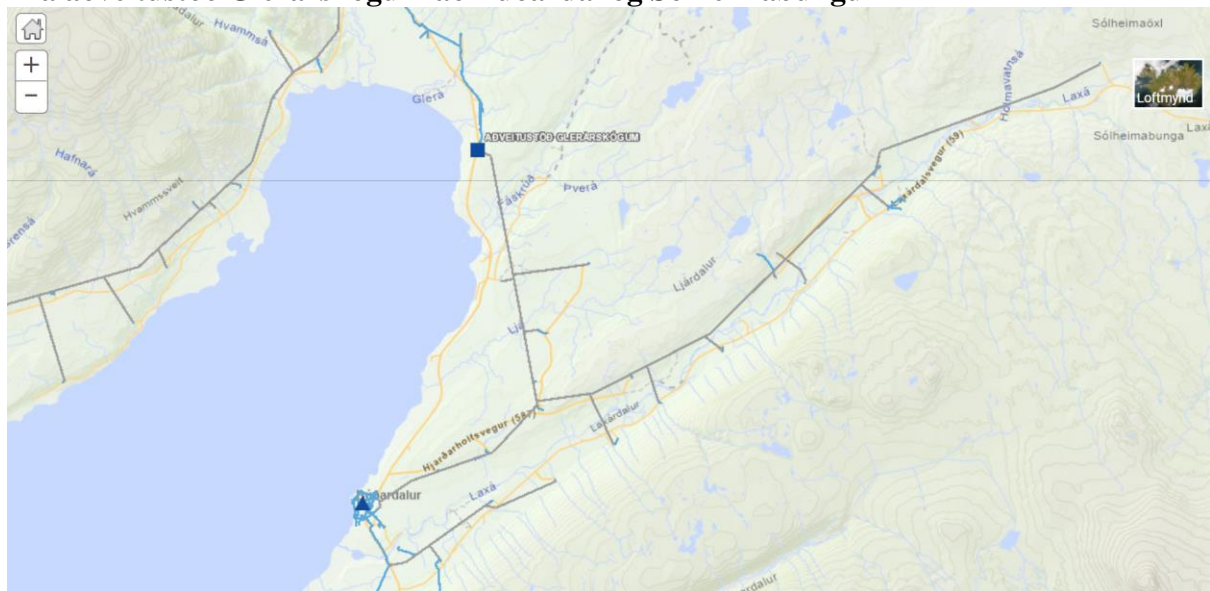
Frá aðveitustöð Vogaskeiði að Kolgrafafirði

Frá aðveitustöð Vogaskeiði um Skógarströnd að Þórbergstöðum í Döllum

Frá aðveitustöð Glerárskógum að Búðardal og Sólheimabungu

Vatnsveita

Akranes

Akranesveita tók til starfa 1. janúar 1996 og árið 2001 var samkvæmt l. 139/2001 stofnað sameignarfyrirtæki um rekstur Orkuveitu Reykjavíkur ásamt Akranesveitu, Andakílsárvirkjun og Hitaveitu Borgarness. Orkuveitu Reykjavíkur sér því um vatnsveitu á Akranesi en kalt vatn er fengið úr vatnsbólum í Akrafjalli, ofanjarðar úr Berjadalsá. Vatnið er geislað og hreinsað í malarsigti.

Hvalfjarðarsveit

Sveitarfélagið sér um vatnsveitu, neysluvatn í þéttbýli að undanskildu Krosslandi þar sem Orkuveita Reykjavíkur er. Í dreifbýli eru það íbúar sjálfir sem sjá um vatnsöflun. Styrktarsjóður á vegum sveitarfélagsins veitir styrki, skv. reglum sjóðsins, vegna endurbóta á vatnsveitum sem ekki tengjast opinberum veitum.

Borgarbyggð og Skorradalur

Aðalvatnsból fyrir Borgarness er í Grábrókarhrauni í Norðurárdal og á Seleyri sunnan megin við Borgarfjarðarbrú. Neysluvatn er tekið frá borholu í Seleyri og úr þremur lindum við rætur Hafnarfjalls en rétt er að geta þess að staðan vatnsvernd á Seleyri þykir óæskileg þar sem hætta er á mengun frá þjóðvegi þar rétt hjá og svæðið er opið og illa varið gagnvart ágangi og óhöppum.⁴ Vatnsveita Borgarness þjónar Borgarnesi og nokkrum bæjum í fyrrum Borgarhreppi. Vatnsból er í Hraundalshrauni og um er að ræða uppsprettuvatn. Veitan tengist öðru vatnsbólum við Svarfhólsmúla. Vatnsból Bæjarsveitar er í landi Varmalækjar, lind sem kemur fram í melbakka við Flóku. Víða er vandamál með neysluvatn á þeim bæjum sem ekki tengjast veitum á vegum sveitarfélagsins, t.d. í Flókadal og Lundarreykjadal. Í apríl árið 2013 var sett upp vatnsveita fyrir Reykholtssdal en vatnsból er í landi Steindórsstaða. Öflugar lindir eða vatnsgæf jarðlög virðast vera sjaldgæf eða þau skortir með öllu í byggð á þessu svæði nema í Húsafelli og Þverfelli í Lundarreykjadal.

Þá er rétt að geta þess að í október 2019 voru gefin út tilmæli til íbúa í Borgarbyggð um sjóða neysluvatn vegna þess að E. Coli gerill hafi fundist í sýni sem tekið var úr dælustöðinni í Grábrók. Settur var upp lýsingarbúnaður og fljótlega náðist að hreinsa kerfið. Talið er að

⁴ [grabrok_greinargerd_2019-0010.pdf \(veitur.is\)](#)

verðurfarslegar aðstæður dagana áður, hafi orskað að vatnið hafi ekki síast nægilega vel en töluverð úrkoma hafði verið dagana áður sem gerði það að verkum að vatnsyfirborð hækkaði ört á skömmum tíma.⁵

Í Skorradalshreppi er ástand neysluvatnsmála sæmilegt. Vatn er yfirleitt tekið úr lindum/brunnum, eða borholum á viðkomandi jörð og leitt þaðan í byggingar, sem tilheyra jörðinni, hvort sem um er að ræða heilsárshús, landbúnaðarbyggingar eða frístundabyggð. Fjögur vatnsból eru með starfsleyfi. Þau vatnsból þjóna Grund, Hvammsskógi, Vatnsendahlið og tjaldsvæði í Selsskógi. Við Birkimóa í landi Grundar er vatnsveita í eigu Skorradalshrepps, en sökum smæðar er hún ekki starfsleyfis skyld.

Dalabyggð

Vatnsból Vatnsveitu Dalabyggðar eru á Svínadal og sér það Búðardal og lögbýlum á leiðinni frá Svínadal til Búðardals fyrir vatni. Til stendur að tengja Laugar í Sælingsdal við vatnsveituna. Annars staðar í dreifbýli í Dalabyggð eru heimavatnsból.

Snæfellsnes

Orkuveita Reykjavíkur sér um vatnsveitu í Grundarfirði. Vatns- og hitaveita Stykkishólms sér um vatnsveitu í Stykkishólmi en hún er í eigu Orkuveitu Reykjavíkur. Vatnsveita Snæfellsbæjar sér síðan um vatnsveitu í Snæfellsbæ.

Í Grundarfirði er yfirborðsvatn með sitrulögn og UV geislun.

Nálægt Stykkishólmi er uppspretta við Svelgsárhraun. Í Ólafsvík eru vatnslindir í Gerðubergi og fyrir Hellisand og Rif eru vatnslindir í Fossárdal. Arnarstapi fær vatn úr vatnslind úr Stapafelli og Hellnar úr Dagverðará (einkaveita). Víða á bæjum í dreifbýlinu eru eigin vatnsveitur.

⁵ [grabrok_greinargerð_2019-0010.pdf \(veitur.is\)](#)

Hitaveita

Akranes

OR dreifir heitu vatni frá virkjunarsvæði við Deildartunguhver, Laugarholt og í landi Bæjar til notenda á Akranesi og er jafnframt með miðlunartanka við Akranes.

Megnið af heitu vatni er leitt um leiðslu frá Deildartunguhver og er ein lengsta hitaveita á landinu. Vatnið er um 78-80 gráður heitt þegar það nær til Akraneskaupstaðar. Húsin eru allflest hituð upp með heitu vatni úr þessari heitavatnslögn.

Hvalfjarðarsveit

Víða í Hvalfjarðarsveit eru hús hituð með hitaveitu en Hitaveitufélag Hvalfjarðar sf. og Orkaveita Reykjavíkur sjá um að dreifa heitu vatni víða í sveitarfélaginu. Auk þess er hitaveita á Leirá, Heiðarskóla og víðar stöku minni veitur.

Borgarbyggð og Skorradalur

Orkuveitan sér víðast um að dreifa heitu vatni á Borgarfjarðarsvæðinu en í Borgarbyggð er töluvert um jarðhitasvæði. Mestur er jarðhitinn í Reykholtsdal, frá Kletti og Runnum inn fyrir Reykholt. Einnig er mikill hiti við Hurðarbak, Norður-Reyki, Bæ, Varmaland, Brautartungu og Reyki. Helsta jarðhitasvæði í umdæminu er Deildartunguhver í Reykholtsdal, sem er vatnsmesti hver landsins. Frá honum er heitu vatni veitt til Borgarness, Hvanneyrar og Akraness og notað til húshitunar.

Ferðapjónusta hefur víða þróast á jarðhitasvæðum, t.d. Krauma við Deildartungu og Giljaböð í Húsafelli. Heita vatnið er notað til húshitunar og eru flest heimili í Borgarbyggð hituð með hitaveituvatni. Einnig er vatnið notað til ylraektar og í sundlaugar. Víða í Skorradal eru hús hituð með hitaveitu.

Árið 1994 boraði Skorradalshreppur eftir heitu vatni í landi Stóru-Drageyrar. Vatnsmagn í borholunni er u.þ.b. 25 – 30 l/sek. af 96°C heitu vatni. Árið 1996 var stofnuð Hitaveita Skorradals ehf. og lagði hún heitt vatn að bæjum í neðri hluta hreppsins. Síðar var frístundasvæðið á Indriðastöðum tengt veitunni sem og fyrirhugað frístundabyggðarsvæði á Hálsun. Orkuveita Reykjavíkur tók við rekstri hitaveitunnar í ársbyrjun 2007.

Dalabyggð

Rarik rekur hitaveitu í Búðardal og í Miðdölum. Þá reka Dalaveitur ehf. hitaveitu á Laugum í Sælingsdal. Í Dalabyggð er jarðhiti á Laugum í Sælingsdal, í Reykjadal og í Laugardal í Hörðudal. Í Dalabyggð eru heimili í Miðdölum, í Búðardal og á Laugum hituð með hitaveitu.

Snæfellsnes

Í Stykkishólmi er hitaveita í lokaðri hringrás. Heita vatnið kemur úr borholu í Helgafellssveit. Veitur reka hitaveituna í Stykkishólmi. Í varmaskiptistöðinni í er varaafli fyrir hitaveitina knúíð olíu (katli) en afkastar ekki fullri notkun á köldum degi.

Í Grundarfirði er skóli og sundlaug kynnt með olíu. Rafmagnskynding er að mestu eða öllu leyti í Grundarfirði og í Snæfellsbæ.

Fráveita

Akranes

Veitur hafa unnið að bætingu kerfisins á Akranesi með því að leggja lagnir við Krókalón og setja upp hreinsistöð. Árið 2018 lauk þeirri uppbyggingu og teknar voru í notkun hreinsistöðvar. Öllu skólpi er núna safnað í eina hreinsistöð, skólpið síað (fastefni, fita og sandur skilin frá) og vatninu dælt út í sjó um útrásarlögn sem er um 1,5 km. Dælubrunnar eru síðan notaðir til þess að dæla skólpinu að hreinsistöðvum en ef álag er of mikið, t.d. vegna snjókomu eða mikillar úrkomu, virkjast neyðarútrásir og rennur þá hluti skólpsins óhreinsað út í sjó. Útrás í Krókalóni hefur verið framlengd út fyrir stórstraumsfjöru en aðrar eru tiltölulega enn stuttar.

Borgarbyggð og Skorradalur

Þá hafa Veitur einnig unnið að uppbyggingu í Borgarnesi með nýjum lögnum og hreinsistöð en Veitur sjá um rekstur og uppbyggingu fráveitunnar í Borgarbyggð. Virkni þeirra er sú sama og á Akranesi en útrásarlögnin er um 800 m löng í Borgarnesi. Í dreifbýli sveitarfélagsins er almennt notast við rotþrær. Hreinsun rotþróa fer fram þriðja hvert ár. Í þéttbýliskjörnunum við Varmaland, Bifröst, Reykholt og Hvanneyri hafa Veitur byggt upp tveggja þrepa lífrænar hreinsistöðvar fyrir fráveitu en þar fer fram meiri hreinsun á skólpinu vegna þess að því er ekki beint út í sjó.

Fráveitukerfi bújarða og frístundasvæða í Skorradalshreppi miðast við rotþrær. Heilbrigðiseftirlit Vesturlands hefur eftirlit með fráveitum, sbr. ákvæði reglugerðar nr. 798/1999 um fráveitur og skólþ.

Dalabyggð

Í Búðardal er ein meginútrás og áætlað er að hreinsistöð verði tekin í notkun 2022. Í dreifbýli eru rotþrær sem tæmdar eru með þriggja ára millibili.

Snæfellsnes

Á bæjum í umdæminu eru víðast rotþrær. Unnið hefur verið að úrbótum í fráveitumálum víðast í þéttbýli en þar hefur sjórinn mestmegnis verið notaður þar sem aðstæður leyfa og er almennt um að ræða skólþ frá íbúðarbyggð og fiskvinnslu.

Fjarskiptasamband

Fjarskipti viðbragðsaðila

Viðbragðsaðilar í umdæminu reiða sig á TETRA og farsímakerfi en björgunarsveitir hafa að einhverju leyti verið að nota VHF kerfi við ákveðnar aðstæður. TETRA endurvarpar ná yfir allt umdæmið og ekki eru mörg skuggasvæði innan þess en búast má við skertu sambandi á einstökum landsvæðum vegna landslags.

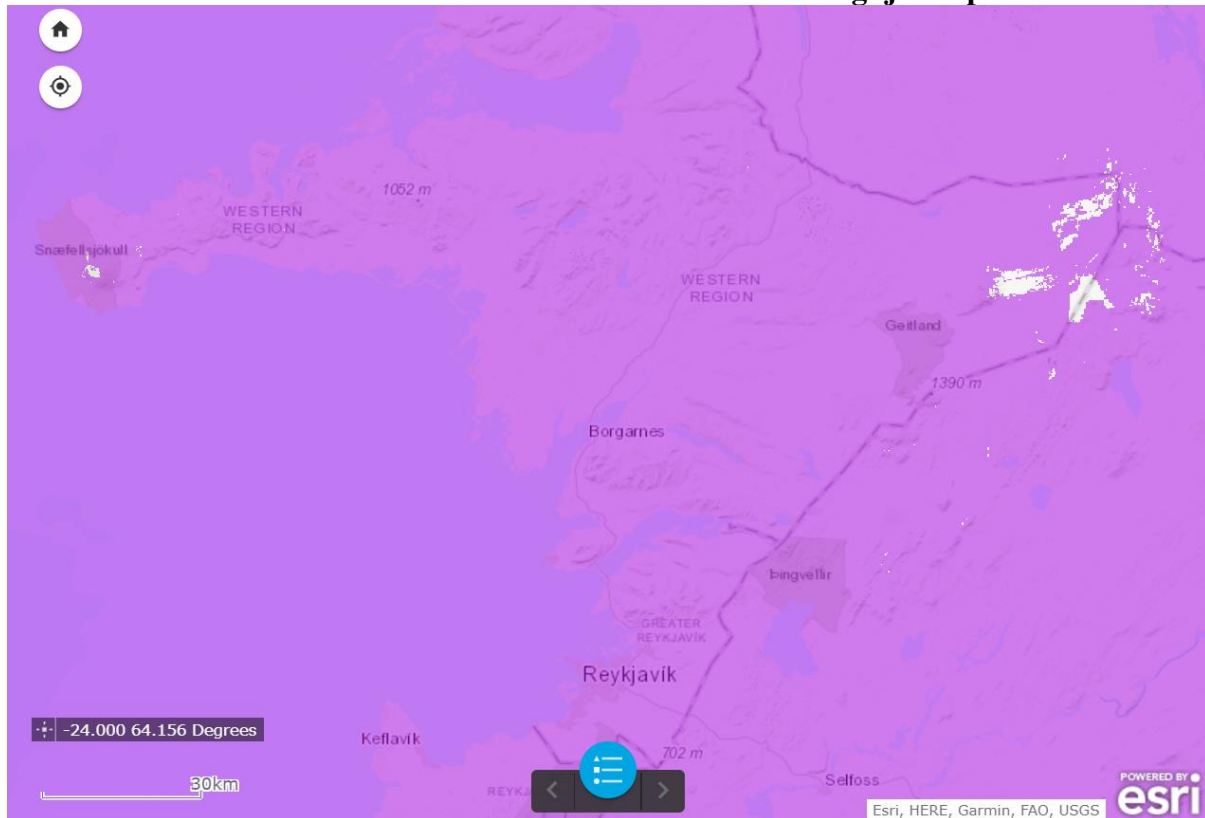
Farsímasamband

Farsímasamband er á ágætt á flestum stöðum í umdæminu þrátt fyrir nokkur þekkt skuggasvæði en afar mikilvægt er að kortleggja slík svæði og þá sérstaklega í ljósi aukinnar umferðar fólks á svæðum sem eru utan alfararleiðar, t.d. vegna gönguferða.

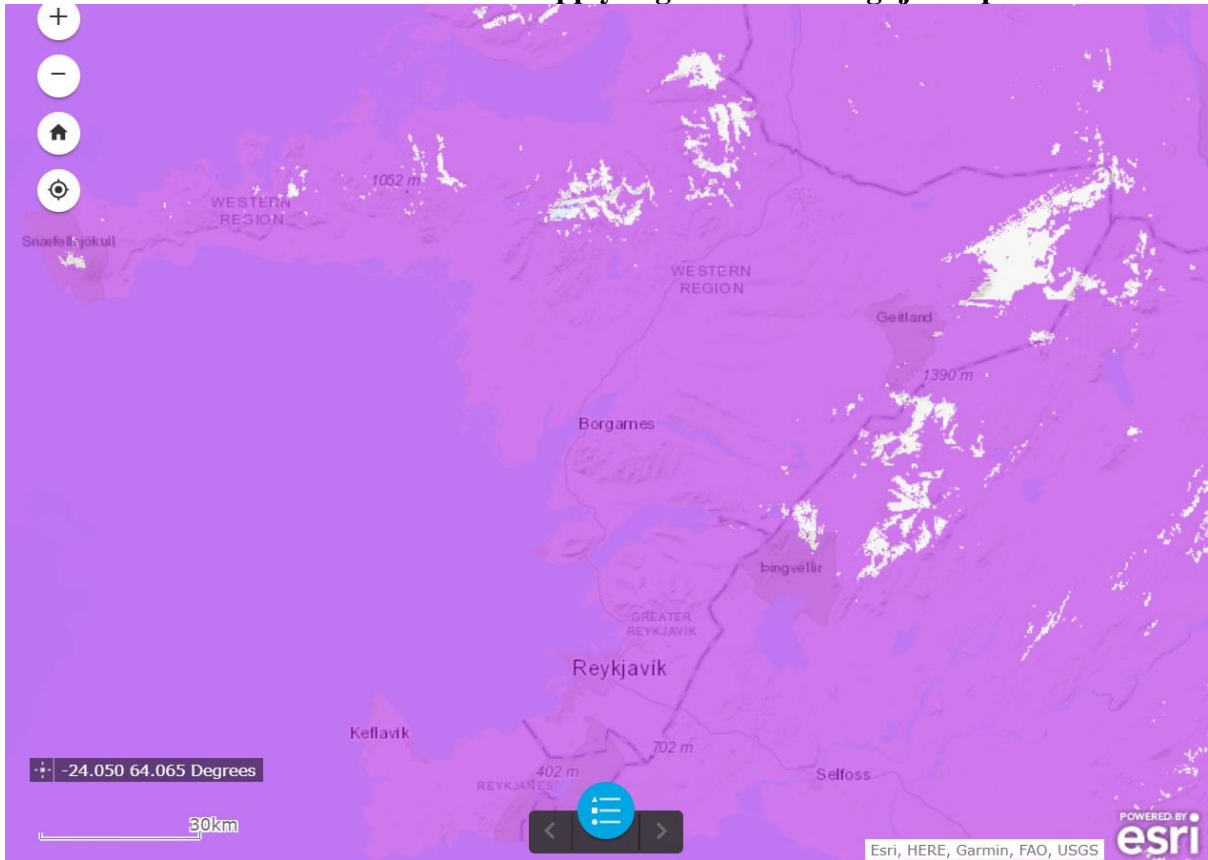
Þá þykir rétt að geta þess að lélegt farsímasamband er á pörtum á Bröttubrekku, Skógarströnd, Fellsströnd og Skarðsströnd. Það getur valdið mikilli hættu fyrir vegfarendur. Þá hefur Míla það á stefnuskránni að leggja niður eldra símkerfið sem lagt var með koparstrengjum og á ljósleiðarinn að taka við keflinu. Í rafmagnleysi hefur ljósleiðarakerfið dottið út á meðan koparkerfið hefur haldið áfram að virka. Því þykir ljóst að mikið öryggisnet hverfa með niðurlagningu koparkerfisins. Í þeim aðstæðum þarf samfélagið að geta treyst á farsímakerfið og því afar nauðsynlegt að loka á sem flest skuggasvæði. Sem dæmi um þetta mætti nefna þá

stöðu sem kom upp í rafmagnsleysinu í desember 2019 en þá datt allt fjarskiptasamband út í Dalabyggð og þurfti að senda björgunarsveitina að stað til að kanna með fólk.

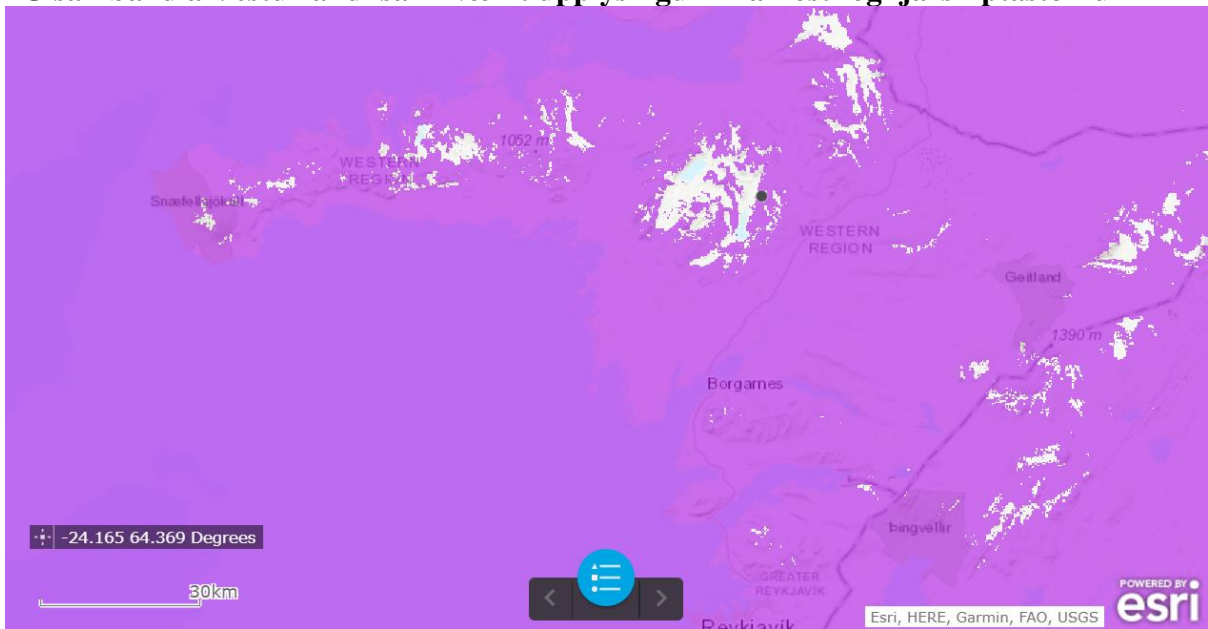
Útbreiðsla farsímasambands á Vesturlandi samkvæmt Póst- og fjarskiptastofnun

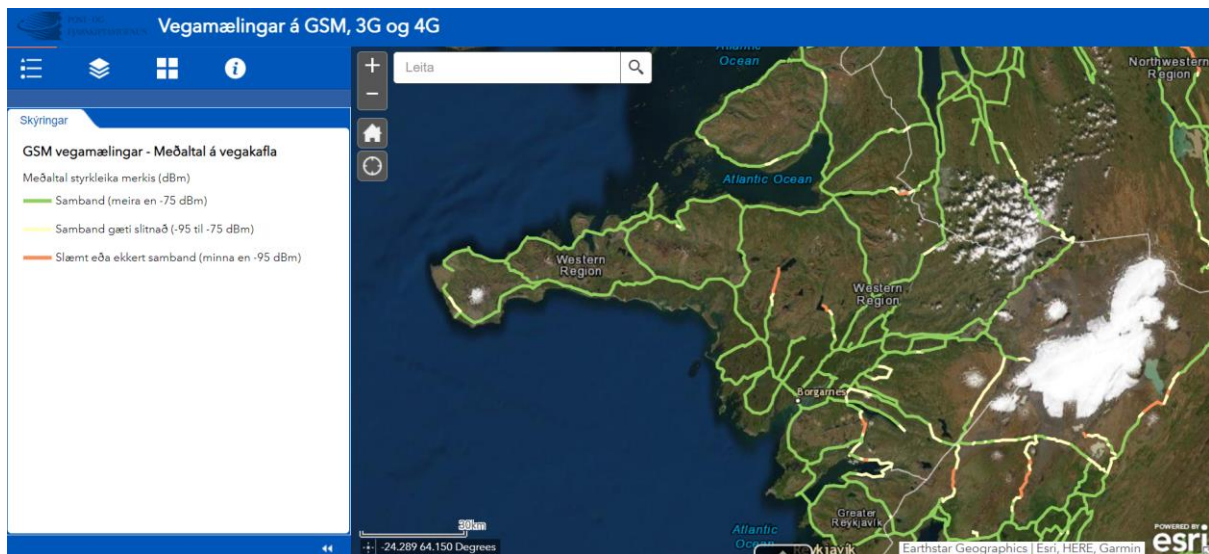
3G samband á Vesturlandi samkvæmt upplýsingum frá Póst- og fjarskiptastofnun

4G samband á Vesturlandi samkvæmt upplýsingum frá Póst- og fjarskiptastofnun

Mælingar á styrk farsímasambands við vegi á Vesturlandi

Símasamband er ýmist um kopalagnir eða ljósleiðara og unnt er að nota GSM síma nánast allstaðar. VHF kerfi björgunarsveita er á svæðinu en sú tækni hefur verið aflögð hjá almannavörnum og lögreglu sem nú reiða sig á TETRA. TETRA endurvarpi nær yfir allt umdæmið og ekki eru teljandi skuggasvæði innan þess.

Gríðarlega mikil þróun hefur verið í ljósleiðarvæðingu í Hvalfjarðarsveit, Borgarbyggð, Skorradal og á Akranesi og hafa flest heimili á þessum stöðum möguleika á að tengjast ljósleiðara.

Helstu ferðamannastaðir, öryggi og ástand

Akranes og Hvalfjarðarsveit

Á þessu svæði eru margir vinsælir staðir en sem dæmi mætti nefna golfvöllinn á Akranesi, Akranesvitann, Langasand, byggðasafnið að Görðum og Guðlaugu. Hafsvæðið við Akranes, inn Hvalfjörð og norður inn Borgarfjörð er mikið notað sem útivistarsvæði. En sem dæmi um mögulega afþreyingu eru skemmtisiglingar, brimbretti, sjósund, skotveiði, sjóstöng o.fl. Þá eru Akrafjall, Hafnarfjall, Heiðarhorn Glymur og fleiri kennileiti í Hvalfjarðarsveit mikið sótt af ferðamönnum. Sumarhúsabyggð er auk þess víðsvegar í Hvalfjarðarsveit en um 500 sumarhús eru í sveitarfélaginu.

Borgarbyggð

Á hverju ári er gríðarlegur fjöldi ferðamanna sem ferðast um Borgarbyggð en þar eru fjölmargir vinsælir ferðamannastaðir. Sem dæmi mætti nefna Hraunfossa, Eldborg, Tröllafossa, Grábrók, Löngufjörur, Glanna, Langjökul, hellirinn Víðgelmir, Skessuhorn, Barnafoss, Baulu, Hraunfossa, Eiríksjökul, Hallmundarhraun og Deildartunguhver/Krauma.

Dalabyggð

Í Dölum eru helstu ferðamannastaðir: Laugar í Sælingsdal, Klofningur, Skrauma, Staðarhóll, Skarðsströnd, Krosshólar, Dagverðarnes, Hafratindur, Staðarfell, Hvammur, Ólafsdalur, Eiríksstaðir, Hjarðarholt og þéttbýlið í Búðardal.

Snæfellsnes

Á Snæfellsnesi er töluvert af stöðum sem eru vinsælir hjá ferðamönnum, t.d. Búðir, Snæfellsjökull, Öndverðarnes, Djúpalónssandur, Helgafell, Súgandisey, Malarrif, Kirkjufell, Svalpúfa, Hellnar, Fiskibyrgi, Gatklettur, Drápuhlíðarfjall, Skarðsvík Vatnshellir, Lóndrangar, Skálasnagaviti, Saxhóll, Arnarstapi og Svöðufoss.

Ljóst er að hægt væri að nefna til sögunnar fjölmarga aðra vinsæla staði á Vesturlandi og er þetta því engan veginn tæmandi talning á helstu ferðamannastöðum í umdæminu.

Ásamt þessu er fjöldi sumarhúsagesta, framhalds- og háskólanema og ferðamanna er jafnan í umdæminu. Oft er því óljóst hve margir eru í umdæminu hverju sinni. Lög- og umferðargæsla, heilsugæsla og annað öryggi umdæmisins er miðað við þann fjölda sem er skráður í umdæminu og getur leitt til veikleika í samfélaginu, sérstaklega ef dvalargestir fara yfir fimmfalda skráningu íbúafjölda í umdæminu og bregðast þarf við hættuástandi.

Viðbragðsáætlanir eru til varðandi suma af þessum stöðum, t.d. Langjökul og Skorradal. Þá er í vinnslu áætlun fyrir svæðið í kringum Glym. Þá hafa viðbragðsaðilar bent á það að á sumum stöðum virðist vanta skilti til þess að vara við ákveðnum hættum. Hægt væri að nefna Kirkjufell sem dæmi um þetta en þar hafa á seinustu árum átt sér stað alvarleg slys hjá fjallgöngufólki. Þá hefur einnig verið bent á að skoða þurfi áætlanir og aðbúnað björgunaraðila vegna slysa á vötnum, þá bæði í og við byggð sem og í vötnum sem eru fjarri byggð.

Staðan á Vesturlandi

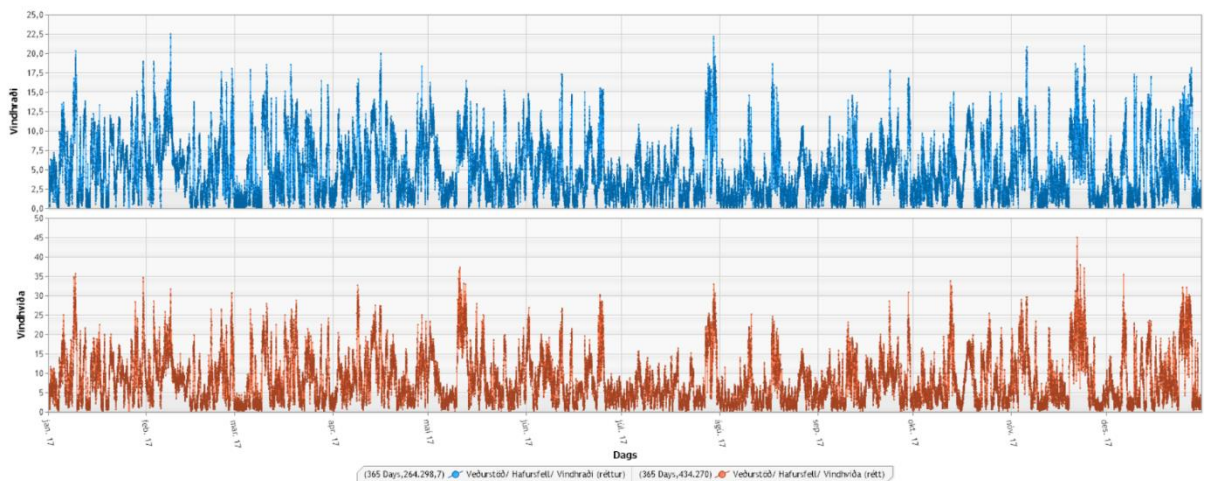
1. Atburðir í náttúrunni

a. Ofsaveður og ófærð

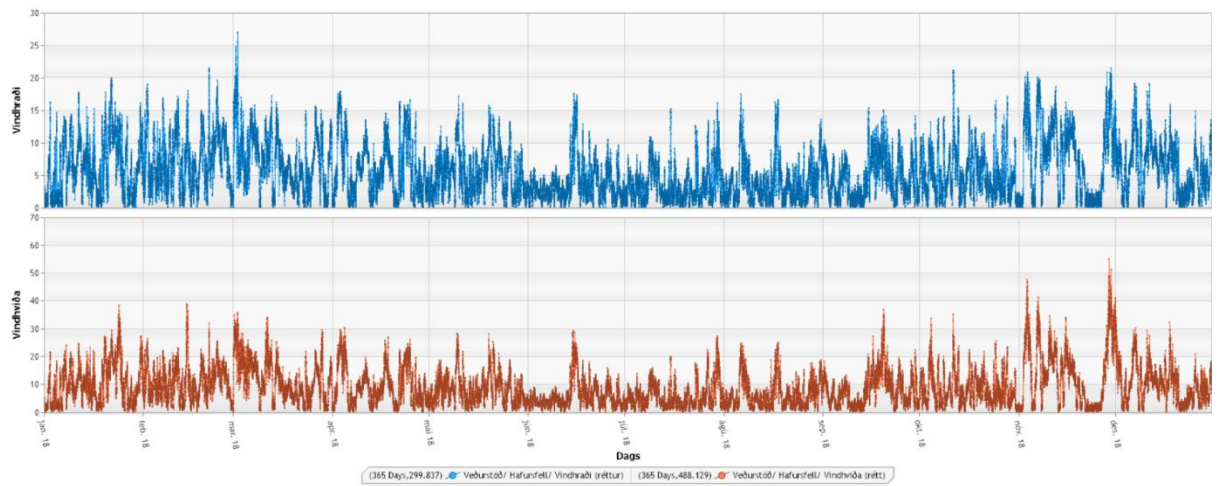
Óveður hafa orðið í umdæminu líkt og á flestum öðrum stöðum á landinu og nokkur reynsla hefur orðið til við úrlausn þeirra verkefna sem tengjast óveðri. Óveður í umdæminu hafa verið nokkuð reglulega en misjafnt er hversu miklar afleiðingar þau hafa haft í för með sér. Dæmi eru um að vindkviður hafi mælst yfir 70 m/s en vindkviður af slíkum styrk geta haft alvarlegar afleiðingar í för með sér. Þannig má rekja fjölda umferðarslysa til slæmrar færðar, hvort sem um er að ræða blindu vegna snjókomu eða vindkviða. Þá hafa óveður orsakað rafmagnsleysi í umdæminu, nú síðast í desember 2019. Að öðru leyti er vísað í almenna umfjöllun um veðurfar í umdæminu.

Hér fyrir neðan má sjá upplýsingar frá Vegagerðinni varðandi vindhraðamælingar hjá Hafursfelli, Kolgrafafirði og Hafnarfjalli á árunum 2017-2020 en þar má sjá að vindhviður fara alloft yfir 40 m/s. Þá eru einnig upplýsingar hér fyrir neðan varðandi ófærð/lokanir sem hafa varað lengur en 3 klst. Um er að ræða tímabilið frá 1. janúar 2009 til 31. desember 2019.

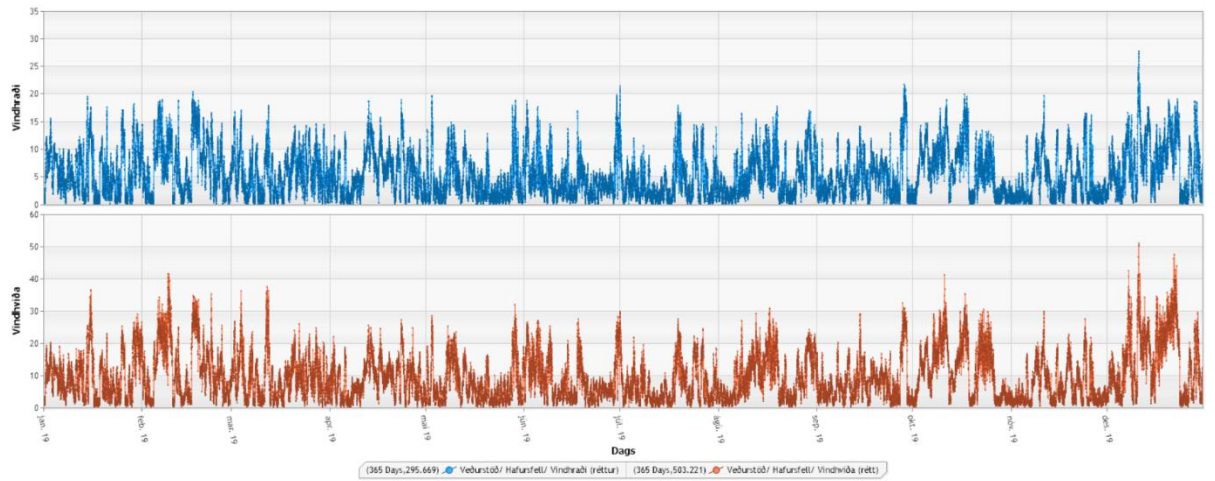
Hafursfell 2017

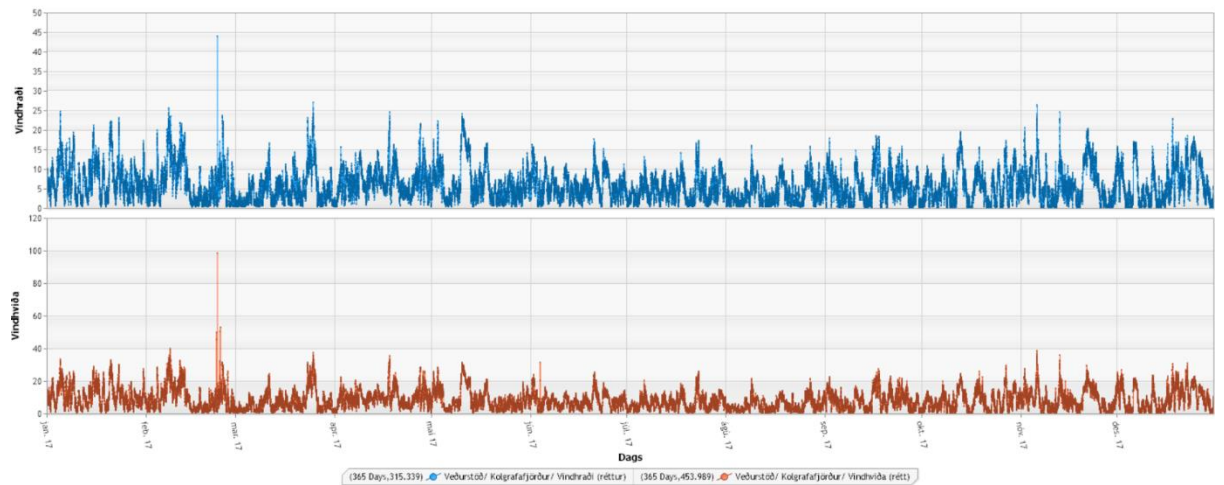
Hafursfell 2018

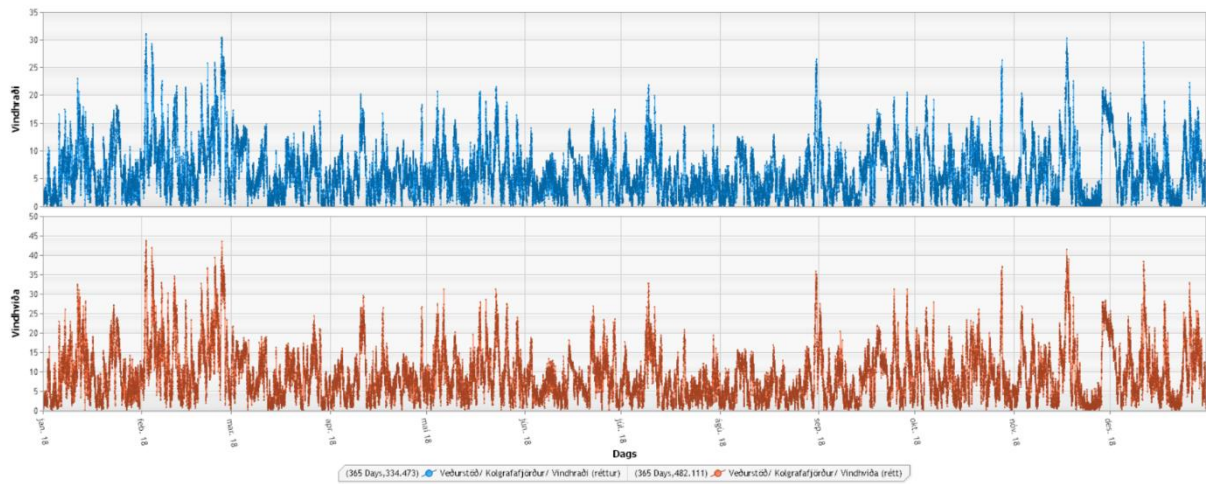
Hafursfell 2019

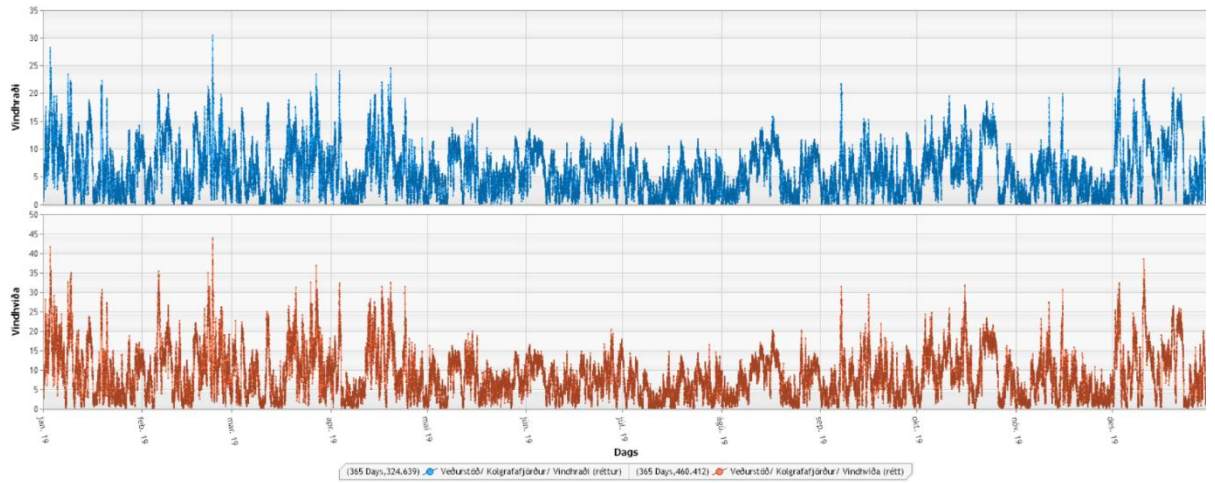
Kolgrafarfjörður 2017

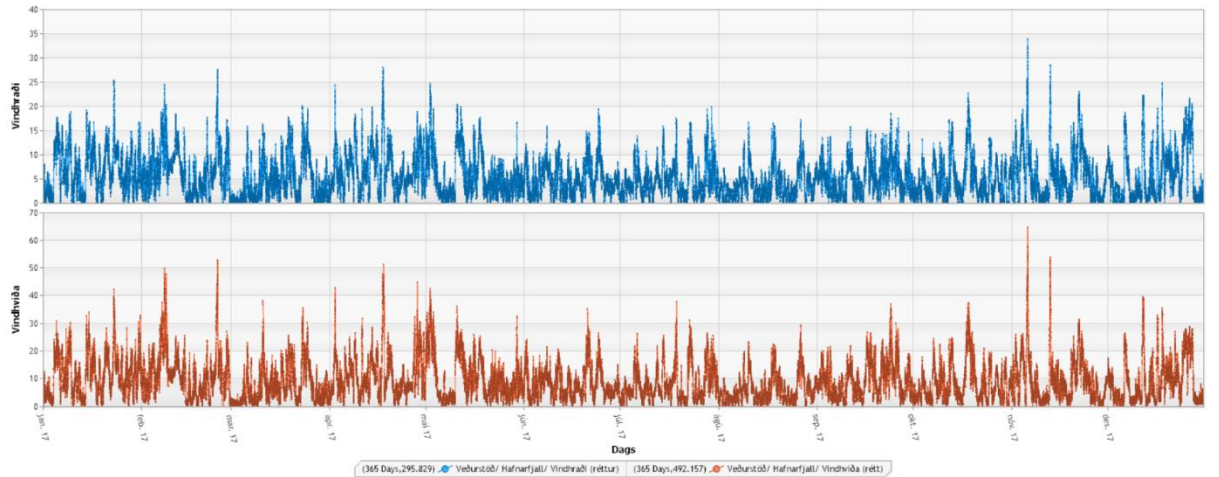
Kolgrafarfjörður 2018

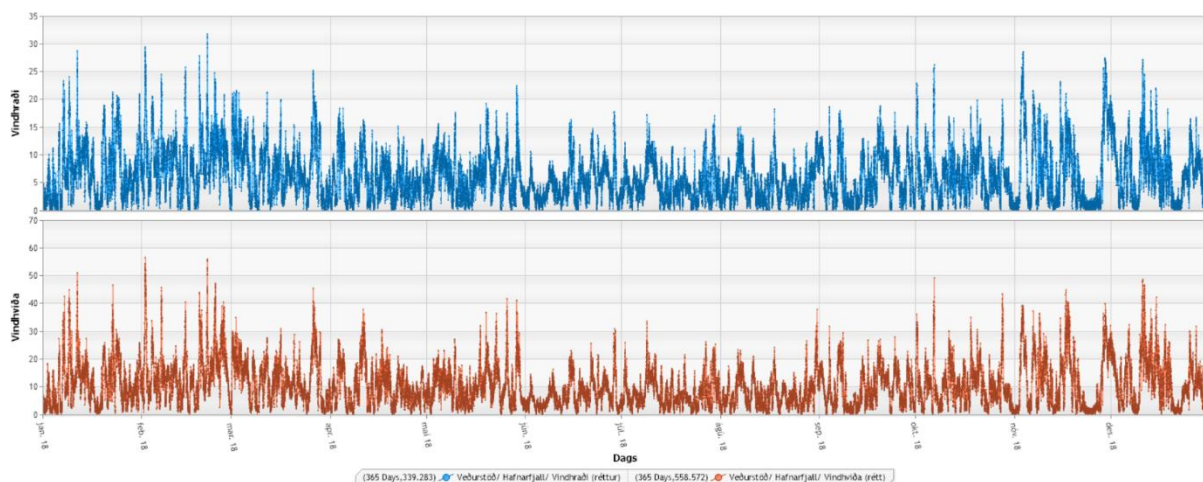
Kolgrafarfjörður 2019

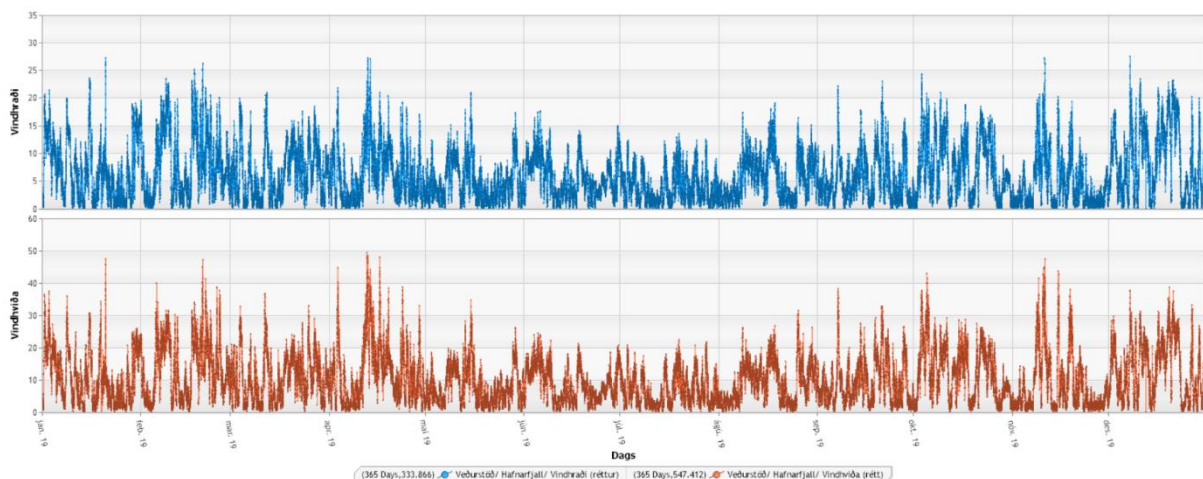
Hafnarfjall 2017

Hafnarfjall 2018

Hafnarfjall 2019

Upplýsingar varðandi ófærð/lokanir á Vesturlandi sem hafa varað lengur en 3 klst á varðandi ófærð/lokanir sem hafa varað lengur en 3 klst. á tímabilinu frá 1. janúar 2009 til 31. desember 2019:

Hafnarfjall

Dags.	Tímalengd lokunar í klst
26.2.2010	9,2
10.12.2014	3,7
16.12.2014	3,4
6.1.2015	3,9
10.3.2015	3,4
4.12.2015	3,2
7.12.2015	3,4

8.12.2015	5,6
26.2.2017	4,9
5.11.2017	4,4
2.2.2018	5,2
7.2.2018	5
14.2.2018	4,8
20.1.2019	3,1

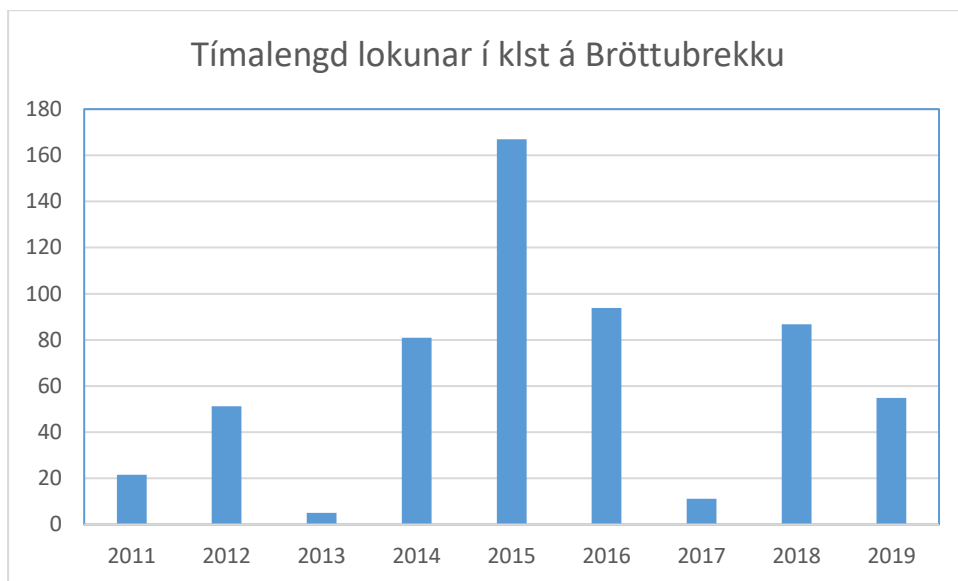
Laxárdalsheiði

Dags.	Tímalengd lokunar í klst
10.1.2012	6
11.1.2012	5,2
26.1.2012	16,8
27.1.2012	5,7
29.12.2012	13,1
10.12.2014	11,4
11.12.2014	3,5
14.12.2014	16,7
15.12.2014	3,1
25.1.2015	9,1
26.1.2015	8,9
5.12.2015	16,2
6.12.2015	8
17.4.2016	4,1
24.1.2018	8,7
25.1.2018	10,5
10.2.2018	5,9
11.2.2018	24
12.2.2018	8
11.12.2019	18,6
12.12.2019	8,6

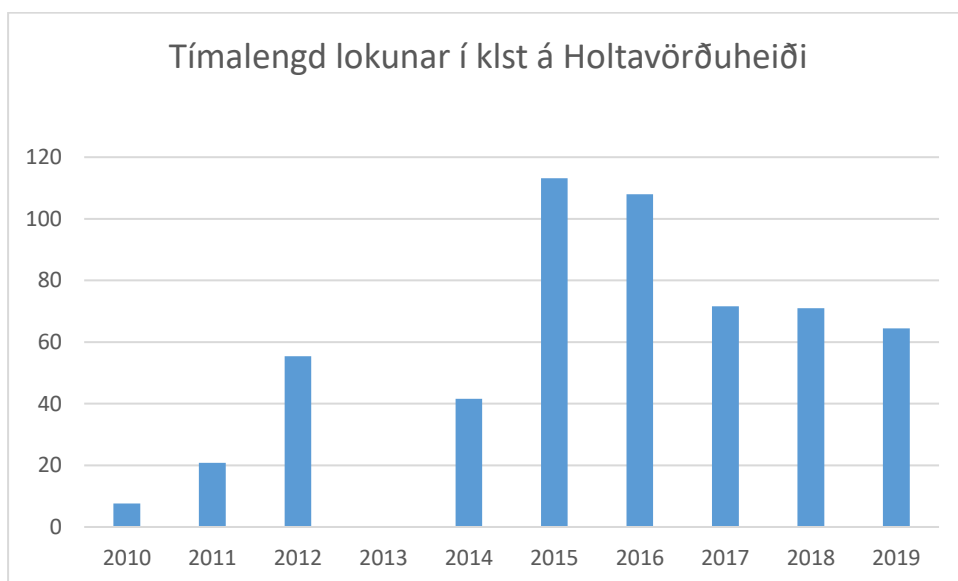
Vatnaleið

Dags.	Tímalengd lokunar í klst
10.1.2012	14,5
11.1.2012	3,3
16.12.2014	6,3
17.12.2014	3,4
25.1.2015	4,6
26.1.2015	6,8
10.3.2015	3,7
7.12.2015	5,8
8.12.2015	7,3

21.12.2016	5,9
25.12.2016	4
26.12.2016	6,2
2.2.2018	4,1
9.2.2018	7
11.2.2018	20,6
12.2.2018	5,8
14.2.2018	3,3
6.2.2019	7,7

Það athugist að taflan sýnir aðeins upplýsingar vegna lokanna sem hafa staðið yfir í 3 klst eða lengur.

Það athugist að taflan sýnir aðeins upplýsingar vegna lokanna sem hafa staðið yfir í 3 klst eða lengur.

b. Jarðskjálftar

Jarðskjálftar. Upptök jarðskjálfta hafa verið í umdæminu en afleiðingar hafa ekki verið alvarlegar. Þá verður hefur verið víða vart við skjálfta sem áttu upptök utan embættisins, t.d. skjálftar á Suðurlandi og Reykjanesi. Helst er hætta af grjóthruni í fjalllendi í umdæminu.

c. Eldgos

Í umdæminu eru eldstöðvar við Snæfellsnesi og á Langjökli. Snæfellsnesgosbeltið liggur frá vestri og inn í mitt umdæmið. Snæfellsnesgosbeltið með þrjú eldstöðvakerfi, Snæfellsjökulskerfið, Lýsuskarðskerfið og Ljósufjallakerfið en takmörkuð eða engin vöktun eru á því svæði. Á Langjökli eru tvö eldstöðvakerfi, Geitlandskerfi og Baldjökulskerfi.

Ljósufjallakerfið nær frá Kolgrafafirði á Snæfellsnesi og teygir sig til austurs upp í Norðurárdal. Grábrók í Norðurárdal er í austurenda kerfisins. Í kerfinu er ekki megineldstöð en virknimiðja er í Ljósufjöllum á Snæfellsnesi. Sprungustefna í kerfinu er til norðvesturs.

Í Hnappadal eru Rauðhálsar. Ríflega 20 eldgos hafa orðið í Ljósufjallakerfinu eftir að ísöld lauk. Vestast er Berserkjahraun sem líklega hefur myndast í þremur gosum. Austar eru Svelgsárhraun sem fellur norður af fjallgarðinum og Hörgsholtshraun sem fellur suður af fjallgarðinum og enn austar Urðarhraun uppi á fjallgarðinum. Í Hnappadal eru nokkrar eldstöðvar og hraun sem frá þeim eru runnin. Frá þeim er runnið Rauðhálsahraun sem er úfið apalhraun og um 12,5 ferkílómetrar. Rauðhálsahraun er runnið fyrir um 1.100 árum.

Snæfellsjökulskerfið nær yfir allan ysta hluta Snæfellsness og austur fyrir Búðahraun á sunnanverðu nesinu. Það er 30 km langt og 20 km breitt. Ein megineldstöð er í kerfinu, Snæfellsjökull, sem rís 1446 metra yfir sjó. Fjallið telst vera eldkeila, en þær eru afar fáar á Íslandi, með stórum toppgíg og er hulið jökli efst. Jökullinn er þunnur og innan við 11 ferkílómetrar að stærð. Ummerki hafa fundist um 2-3 eldgos í fjallinu sjálfu eftir að ísöld lauk, fyrir 11.000 árum, það síðasta hefur orðið fyrir u.þ.b. 1.800 árum.

Yfir 25 eldgos hafa orðið í og utanvið Snæfellsjökulseldstöðina sjálfa frá því að ísöld lauk, fyrir 11.000 árum með hrauni, gjósku og jökulhlaupum. Flest eru hraunin sunnan- og vestanvert við Snæfellsjökul en Búðahraun stendur stakt austan við Breiðuvík. Ekkert eldgos hefur orðið í Snæfellsjökulskerfinu frá landnámi.

Lýsuskarðskerfið nær frá Búlandshöfða í vestri og liggur til austsuðausturs um Snæfellsnesfjallgarðinn austur á Urðarmúla. Það er 30 km langt og 5 m breitt. Ekki er eiginleg megineldstöð í Lýsuskarðskerfinu en virknismiðja er í hálendinu við Lýsuhyrnu.

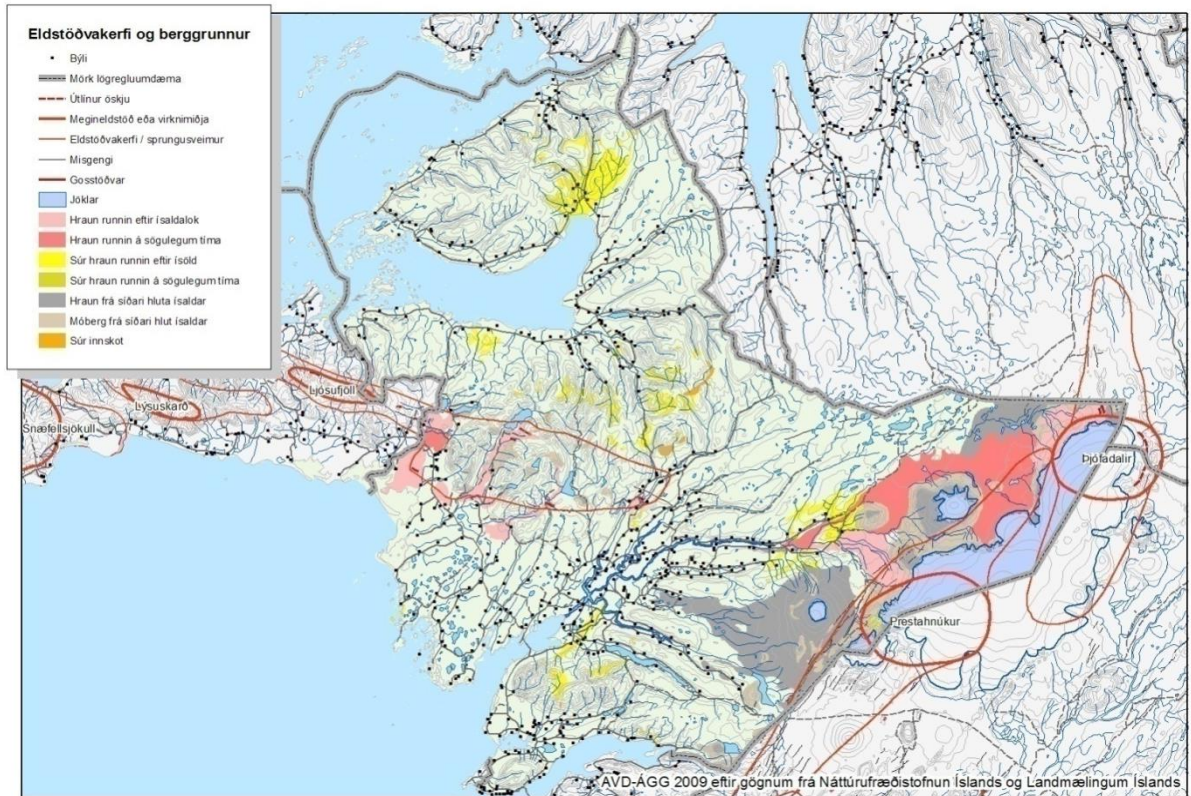
Tvær goseiningar eru frá tímabilinu eftir að ísöld lauk. Þetta eru Bláfeldarhraun sem er runnið frá Rauðukúlum á suðurbrún fjallgarðsins og Hraunsmúlakraun sem runnið hefur úr gígaröð við Ánahyrnu niður á laglendið. Ekki hefur gosið í Lýsuskarðskerfinu á sögulegum tíma.

Geitlandskerfi: Megineldstöð kennd við Prestahnúk við suðurenda Langjökuls. Kerfið er 70 km langt og 5-17 km breitt. Megineldstöðin er að mestu undir suðurenda Langjökuls en sprungusveimur kerfisins nær frá Ármannsfelli í suðri og norður í Jökulkrók í Hallmundarhrauni við norðanverðan vesturjaðar Langjökuls. Ríkjandi sprungustefna er til norðausturs.

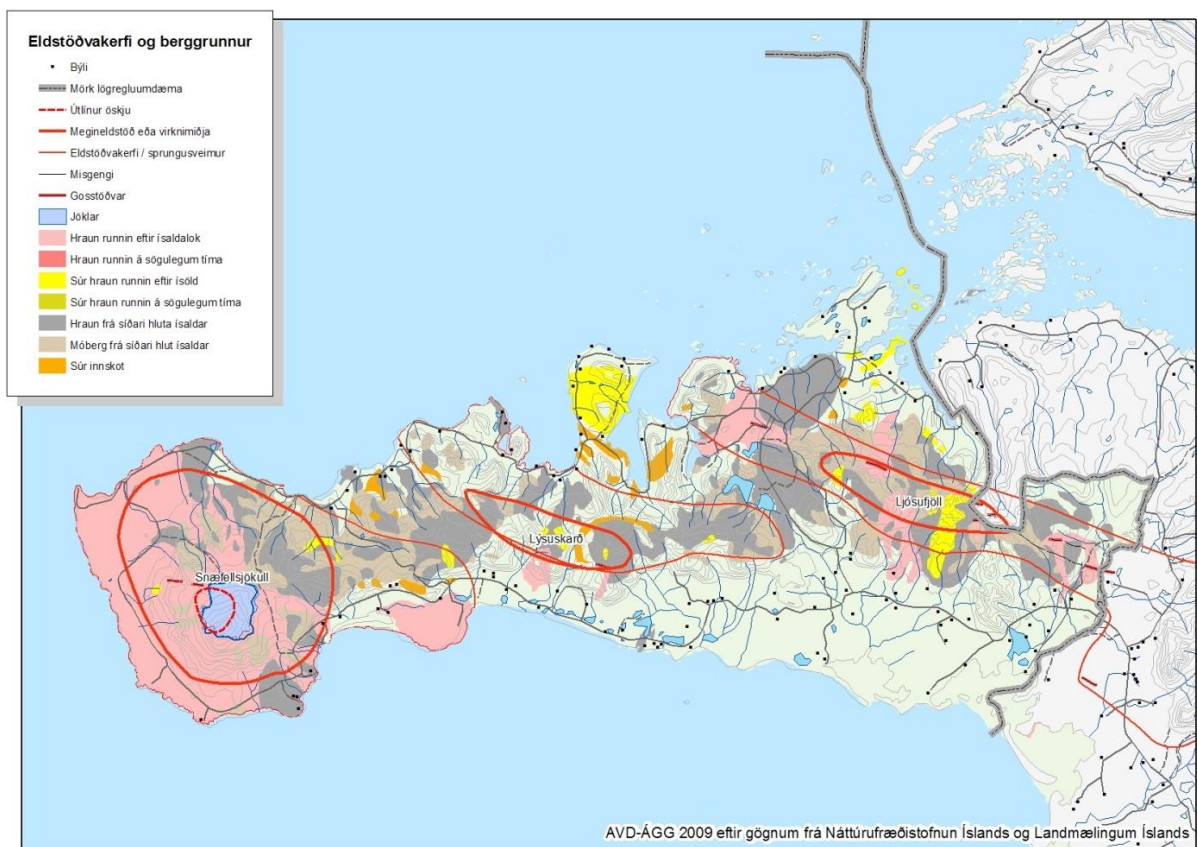
Hallmundarhraun sem nær niður í byggð í Hvítársíðu er talið vera frá 10. öld, samkvæmt rannsóknum á öskulögum og greiningu á gróðurleifum sem fundist hafa undir hrauninu.

Baldjökulskerfi: Megineldstöð kerfisins er kennd við Þjófadali við austanverðan Langjökul. Það er 55 km langt og 5-18 km breitt. Sprungusveimur kerfisins nær frá Skálpanesi í suðri og norður um Krákshraun.

Saga eldvirkni í Langjökli er ekki þekkt og gosvirkni getur ekki talist mikil. Flestar eða allar gosminjar, utan Hallmundarhrauns, eru frá því fyrir landnám. Ekki eru vísbendingar um jarðhita undir jöklinum, en það bendir til þess að þar sé ekki að finna grunnstæða hitagjafa eins og innskot eða kvikuhólf.

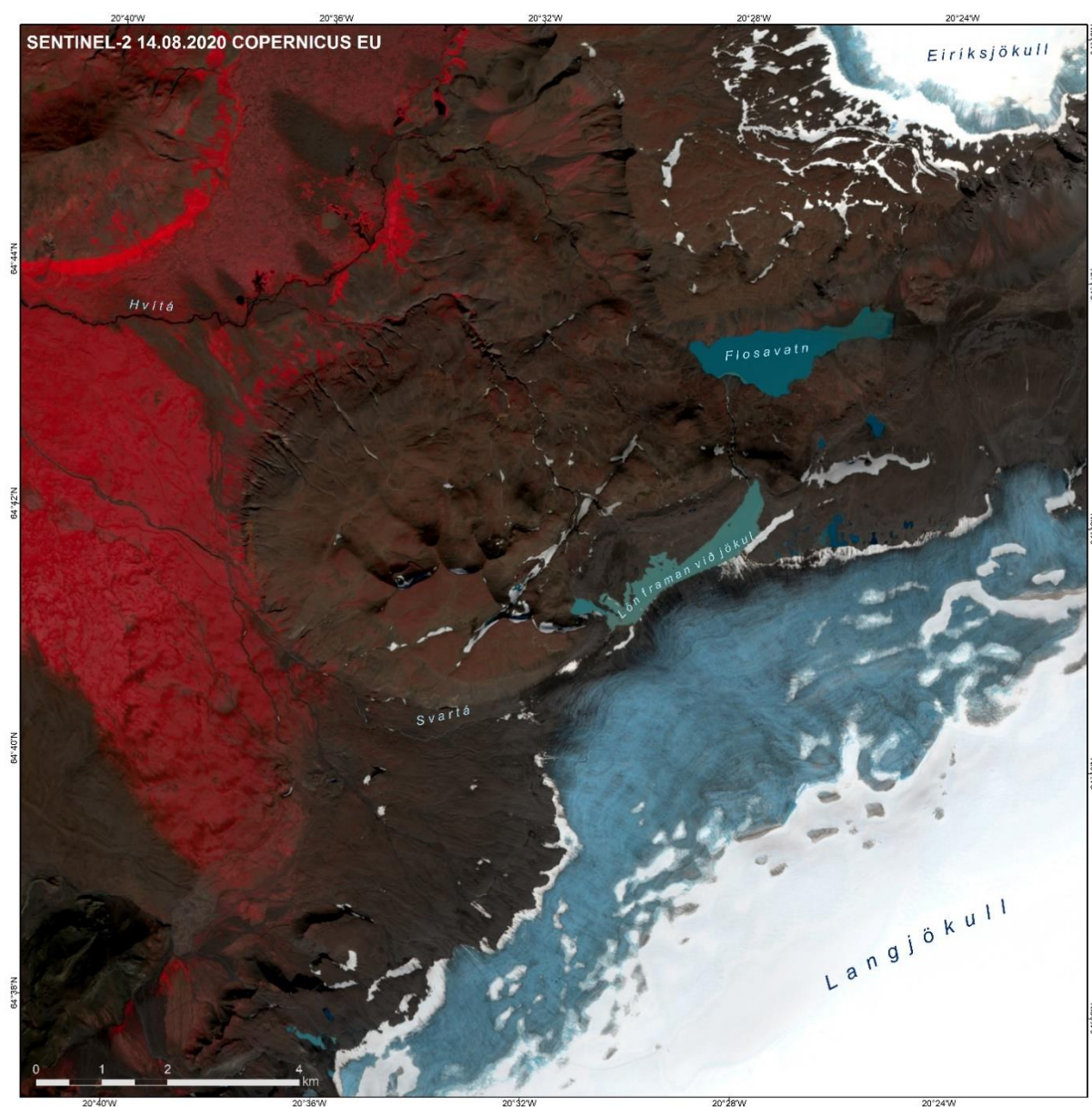
Mynd frá almannavörnum

Mynd frá almannavörnum

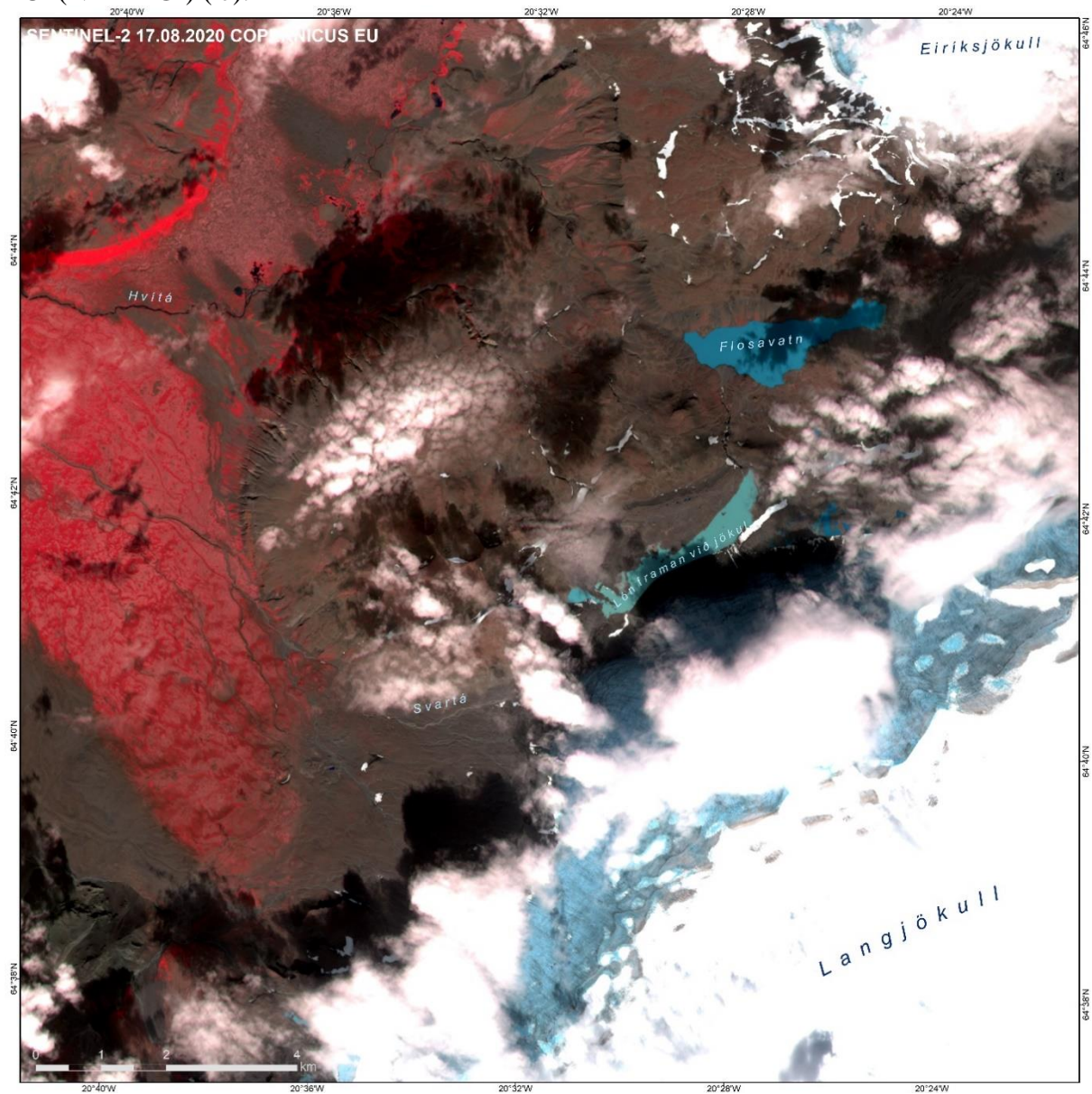
d. Jökulhlaup

Langjökull - Í ágúst 2020 varð skyndiflóð úr Langjökli og mikið vatnsmagn flæddi niður farveg Svartár. Talið er að haft hafi brostið við norðvestanverðan jökulinn en óvenjumikil hlýindi höfðu verið á svæðinu einhverju fyrir flóðið. Vatnið barst síðan úr Svartá yfir í Hvítá ofan við Húsafell. Mikill framburður barst með flóðinu en sjáanleg ummerki flóðsins mátt sjá allt niður að Borgarfjarðarbrú. Skyndiflóðið var talið óvenjulegt en talið er að hættan á þeim sé alltaf til staðar úr lónum við jökla. Til stendur að kanna hvort farvegir hafi breyst varanleg og meta áhættu af öðrum mögulegum hlaupum.⁶

⁶ <https://www.vedur.is/um-vi/frettir/skyndiflod-ur-langjokli>

Mynd frá Veðurstofu - Sentinel-2 nærinrauð gervitunglamynd 14. ágúst 2020 Copernicus EU (NIR-R-Gr) (IJ).

Mynd frá Veðurstofu - Sentinel-2 gervitunglamynd 17. ágúst 2020 kl. 13:03 GMT Ský og skuggar hylja hluta myndar

Snæfellsjökull - Þar sem snjóhettan á Snæfellsjökli hefur enn minnkað síðustu ár eru líkurnar á hættulegu jökulhlaupi litlar, þó gætu ferðamenn, vegir og brýr verið í hættu (norður og austur af jöklinum). Svæðið kringum Arnarstapa er næst hugsanlegum flóðfarvegi. Gjósuhlaup myndi hins vegar renna eftir farvegum til norðurs og gætu þar vegir, bílar og fólk verið í hættu. Hraungos myndi að öllum líkindum falla í suður og vestur af jöklinum. Við gos í jöklinum má búast við að öskufall skapaði hættu og óþægindi í byggðunum kringum jökulinn

e. Snjóflóð

Hættumat hefur verið gert í Ólafsvík og hafa krapaflóð fallið í Ólafsvík. Lítil hluti byggðar í Ólafsvík er á hættusvæðum. Snjóflóð hafi fallið úr Ennishlíð ofan Engihlíðar og náð niður að Bæjargili. Stórt snjóflóð féll árið 1984 úr Enninu og skemmdi steypustöðina Bjarg og ýmislegt lauslegt. Tveir menn lentu í flóðinu og slasaðist annar þeirra. Einnig eru heimildir um snjóflóð sem féll úr Tvísteinahlíð. Þá féll flóð árið 1995 sem var mjög stórt og féll það á Heilsugæsluna og olli skaða. Árið 1948 féll krapaflóð úr Bæjargilinu. Hætta á snjósöfnun í Ennishlíð ofan Engihlíðar er tvenns konar. Í fyrsta lagi snjócoma í fremur lygnu veðri. Í öðru lagi, og þá jafnvel á eftir logndrifu, með skafrenningi og vindburði ofan af Enninu í vestanstormi og ef til vill samfara snjókomu eða éljagangi.⁷ Snjóflóð hafa einnig fallið í Búlandshöfða á milli Grundarfjarðar og Ólafsvíkur og í einhverjum tilfellum hafa hafa flóðin náð yfir veginn. Þá eru taldar vera snjóflóðahættur í Hvalfjarðarsveit og við Indriðastaði í Skorradal. Í Dalabyggð er talin vera snjóflóðahætta á Svínadal, í Haukadal, á Tjaldaneshlíð, Staðafellshlíð, Ballarárhlið, Nípuhlíð, Sökkólfssdal, Innri-Fagradal og Gilsfirði og jafnvel víðar.

f. Skriðuhætta og grjóthrun

Nokkuð hefur verið um skriður og grjóthrun á Hvalfjarðarvegi. Þá eru önnur svæði útsett fyrir skriðum eins og í Skorradal við Hvamm, í Fitjahlíð, í Lundarreykjadal og Saurdal við Hreðavatn. Í Dalabyggð fara aurskriður og grjóthrun reglulega yfir vegi á Skarðsströnd, í Álftafirði og Gilsfirði. Á Snæfellsnesi hafa aurskriður hafa ekki verið í byggð nema sem krapaflóð. Hætta vegna grjóthruns og skriða er víða nokkur, einkum undir Ólafsvíkurenni og einnig er hætta á grjóthruni og skriðum í Búlandshöfða. Ekki liggja fyrir margar rannsóknir á skriðuhættu á Vesturlandi.

Í júlí 2018 féll síðan ein stærsta skriða sem fallið hefur á sögulegum tímum á Íslandi. Um var að ræða stórt framhlaup úr Fagraskógarfjalli við Hítardal í Borgarbyggð. Skriðan fór yfir Hítará og stíflaði hana en við það myndaðist stórt lón við skriðuna. Rétt er að taka það fram að innan brotsár þessarar skriðu er sprunga og sig á eystribakka hennar og má reikna með að magnið sé svipað og féll í upphaflegu skriðunni 2018

⁷ https://www.vedur.is/gogn/snjoflod/haettumat/ov/ov_tækni.pdf

g. Sjávarflóð

Talið er að hætta á sjávarflóðum aukist í samræmi við hækkandi sjávarborð vegna hnattrænnar hlýnunar.⁸ Þrátt fyrir að meiri hætta sé talin vera á sjávarflóðum á Vesturlandi heldur en á Norður- og Austurlandi, þá er ekki hægt að sjá að sjávarflóð séu algeng á Vesturlandi.⁹ Samkvæmt yfirlitsskýrslu Siglingastofnunar¹⁰ um sjóvarnir er ekki teljandi hætta á flóðum í umdæminu að Akranesi undanskildu. Talin er vera flóðahætta á Akranesi sökum láglendis og mikils ölduálags við byggð.

Á Akranesi er til staðar flóðasaga á Breiðinni og við Presthúsabraut og Vesturgötu. Hætta er talsverð ef flóð verða við Presthúsabraut og Ægisbraut. Nokkuð algengt er að sjór gangi á land við Leyninn og Faxabraut í slæmum veðrum án hattu á teljandi tjóni. Allmikill varnargarður var reistur neðan við Presthúsabraut og Ægisbraut sem hefur haldið gegn ágangi sjávar hingað til. Grjótvörn við Leynisbraut hefur verið lagfærð og færð fram. Við Faxabraut er grjótvörnin annars vegar og hins vegar uppsteypur veggur meðfram mestallri brautinni. Grjótvörnin hefur sigið niður og garðurinn lækkað nokkuð af þeim sökum. Varnargarðurinn við höfnina hefur staðið af sér öll veður hingað til en nokkurt sjávarrót getur orðið innan hafnar.

Á Snæfellsnesi eru hafnir almennt vel varðar fyrir ágangi sjávar, en þörf er á að vakta báta og strandsvæði þegar áhlaðandi er mikill og líkur á sjávarflóði. Gerðar hafa verið sjóvarnir við Hellissand, Snæfellsbæ og Grundarfjarðarbæ þar sem verja þarf hús við sjó og víða hefur hrunið úr bökkum og landbrot aukist. Í garðinum við Stykkishólshöfn, milli Súgandiseyjar og lands, þegar er stórstaumsflóð með vestan áhlaðanda og lágum loftþrýstingi þá nær sjór stundum að fljóta upp á akbrautina Flóðahætta er háð landhæð og landslagi, jarðgrunni og jarðlögum, en ekki síður sjávarföllum og sjólagi. Sjávarföll og sjávarstraumar eru meiri í Breiðafirði en annars staðar á landinu.

Á öðrum stöðum í umdæminu eru taldar minni líkur á sjávarflóðum en möguleiki er að við sérstakar aðstæður skapist hætta meðfram ströndinni vegna sjávarflóða, sérstaklega við áhlaðanda og asahláku eftir mikinn snjó. Það á helst við byggðina í Hvalfjarðarsveit

⁸ https://www.stjornarradid.is/media/umhverfisraduneyti-media/media/pdf_skrar/visindanefndloftslagsbreytingar.pdf

⁹ https://www.vedur.is/media/vedurstofan-utgafa-2017/VI_2017_008.pdf

¹⁰ https://rafhladan.is/bitstream/handle/10802/5261/Sj%C3%B3varnask%C3%BDrsla_2011vef.pdf?sequence=2

(Melasveit), og Borgarbyggð við sjóinn. Þá gekk sjór yfir smábátahöfnina í Búðardal í óveðri árið 2006.

Í áðurnefndri yfirlitsskýrslu Siglingastofnunar er að finna áhættumat og þarfagreiningu vegna sjóvarnar m.a. á Vesturlandi. Þar er sjóvörnum raðað í neðangreinda áhættuflokka:

- **A** (>34 stig). Áhættukafli samkvæmt reynslu. Mikil verðmæti í húfi og öryggismál fyrir íbúana. Mjög aðkallandi framkvæmd.
- **B** (28–34 stig). Hætta á tjóni og töluverð verðmæti í húfi en ekki eins mikil og í A, t.d. færri hús, minni líkur á að tjón verði mikið og lítil áhætta gagnvart íbúum. Nauðsynleg framkvæmd sem kemur á eftir A-framkvæmdum.
- **B-C** (23–27 stig). Nokkur áhætta og verðmæti í húfi en ekki eins mikil og í B, minni líkur á að tjón verði mikið. Nauðsynleg framkvæmd sem kemur á eftir B-framkvæmdum.
- **C** (18–22 stig). Minni áhætta en í B og/eða minni verðmæti í húfi, en æskileg eða nauðsynleg framkvæmd engu að síður. Gæti þurft að endurmeta flokkun síðar, t.d. ef landbrot hefur stýtt vegalengd frá fjörुकambi að mannvirki eða grafið hefur frá undirstöðum húss.
- **D** (<18 stig) Verkefni neðar en í C-flokki. Eru til athugunar, geta samt sem áður verið æskileg eða jafnvel nauðsynleg þótt síðar verði.

Á Vesturlandi voru engir staðir sem taldir falla undir flokk A, B eða B-C.

Eftirfarandi staðir á Vesturlandi voru metnir undir áhættuflokk C:

- Langisandur, Merkjaklöpp-Sólmundarhöfði – Akranes
- Ytri Hólmur I, Býli I–V – Hvalfjarðarsveit
- Við Skipanes – Hvalfjarðarsveit
- Belgsholt – Hvalfjarðarsveit
- Knarrarnes – Borgarbyggð
- Hellnar, við Gróuhól – Snæfellsbæ
- Vestan við Gufuskála, við Írskrabrunn – Snæfellsbæ
- Við Hellisbraut 1, Hellissandi, hraðfrystihúsið – Snæfellsbæ
- Ólafsvík, austan við höfnina – Snæfellsbæ

- Framnes, við Nesveg – Grundarfirði
- Maðkavík, Skúlagata 15 – Stykkishólmi
- Við Ægisbraut, Búðardal - Dalabyggð¹¹

Þá voru 21 staðir á Vesturlandi settir undir flokk D.

h. Flóð í ám og vötnum

Vatnamælingar Veðurstofu Íslands fylgjast með rennsli, vatnshæð og vatnshita í Andakílsá við Engjanes, Grímsá við Reyðarvatnsós, Hvítá við Ferjubakka og Kljáfoss og Norðurá við Stekk. Einnig er fylgst með vatnshæð í Skorradalsvatni og hefur þar orðið umtalsvert landbrot á sl. áratugum, einkum þegar saman fara há vatnsstaða og hvass vindur, en Andakílsárvirkjun nýtir Skorradalsvatn til vatnsmiðlunar fyrir virkjunina.

Nokkrar ár eru í umdæminu sem geta skapað hættu vegna flóða og eru það helst Hvítá við Ferjukot, Flóðatangi, Árbakki, Þingnes, Norðurá frá Hlöðutúni og niður úr og Þverá við Neðra-Nes. Sem dæmi má nefna að í september 2019 varð töluvert flóð í ám á svæðinu vegna mikillar úrkomu dagana áður. Vatn flæddi yfir vegi á nokkrum stöðum, t.a.m. Vesturlandsveg í Norðurárdal úr Norðurá og Snæfellsnesveg úr Þverá. Þá rofnaði Svínadalsvegur við Súluá og Langavatsvegur varð ófær sökum vatnavaxta.

Í Dölum eru þekkt flóð í Miðá og Hvolsá.

Hvítá í Borgarfirði er að mestum hluta lindá með upptök í Langjökli. Stærstu flóð hennar eru regn- og leysingaflóð á veturnum (nóvember – mars). Flest flóðin eiga sér stað vegna mikillar úrkomu en leysingar koma þar einnig við sögu í um helminga tilvika. Færri flóð hafa verið þar sem leysingar er eini orsakavaldurinn eða í um 20% tilvika. Þá einnig rekja einhver flóð til ísstíflna.¹²

¹¹ Síðastliðið sumar (2020) var sett grjótvörn við stóran hluta af Ægisbrautinni og því gæti áhættuflokkun hafa breyst á þessum stað.

¹² https://www.vedur.is/media/vedurstofan-utgafa-2017/VI_2017_006_vef.pdf

Norðurá er dragá og flóð hennar verða allmikil. Vetrarflóð eru algengust (október-febrúar). Þetta eru regn- og leysingaflóð á frosinni jörð eða krapahlaup. Síriti er við Stekk.

Á Snæfellsnesi mætti kannski helst nefna stöðuvötnin Hraunsfjarðarvatn og Baulárvallavatn en þau eru fjarri íbúabyggð. Ár sem geta flætt yfir bakka sín og rofið vegi eru helst Straumfjarðará og Gufuskálamóða. Fossá í Fróðárhreppi er vatnsfall sem á upptök í Snæfellsjökli.

Í stærri flóðum hefur tjón vegna flóða á Vesturlandi yfirleitt takmarkast við skemmdir á samgöngumannvirkjum en aðeins er vitað um eitt flóð sem hefur haft í för með sér dauðsfall.¹³

2. Umhverfi og heilsa

a. Hópslys

Hópslys geta átt sér stað við mismunandi aðstæður, t.d. flugslys og sjóslys en oftast eru það umferðarslys þar sem eitt eða fleiri ökutæki koma við sögu. Á Vesturlandi er í gildi viðbragðsáætlun vegna hópslysa og tekur hún til nefndra tegunda slysa ásamt mengunarslysum, að ákveðnum skilyrðum uppfylltum. Viðbragðsáætlunin verður aðeins virkjuð á neyðarstigi en eftirfarandi skilgreiningu á hugtakinu „neyðarstig“ er að finna í viðbragðsáætlunni:

- Þegar viðhafa þarf tafarlaus viðbrögð vegna manna sem óttast er um.
- Þegar ítrekaðar tilraunir til að hafa samband við skip, loftfar eða menn hafa reynst árangurslausar og óttast er að viðkomandi sé í neyð.
- Þegar staðfestar upplýsingar hafa borist um að skip, loftfar eða menn séu í neyð eða yfirvofandi hættu og þarfnist tafarlausrar aðstoðar. Þegar slys eða hamfarir hafa orðið eða þegar heilbrigðisöryggi manna er ógnað svo sem vegna farsóttu. Umfang almannavarnarviðbragða er gefið til kynna með eftirfarandi litum: Grænt, gult, rautt eða svart. Litirnir gefa til kynna hversu mikils viðbúnaðar sé þörf, svo sem fjölda þeirra eininga sem eru virkjaðar í þágu almannavarna í hvert sinn, þörfina fyrir samhæfingu og fjölda stjórnstiga.

¹³ Norðurá, 14. október 1910 – sjá https://www.vedur.is/media/vedurstofan-utgafa-2017/VI_2017_006_vef.pdf

Nokkur fjöldi umferðarslysa á sér stað á Vesturlandi á ári hverju. Það eru þó í langflestum tilfellum, slys sem ekki hafa verið flokkuð sem hópslys. Þau virðast þó eiga sér stað reglulega í landshlutanum en sem nýleg dæmi mætti nefna þegar rúta með 32 manns valt á hliðina á Borgarfjarðarbraut við Heggstaði í Borgarbyggð í febrúar 2018. Þá var hópslysaáætlunin virkjuð en enginn slasaðist alvarlega. Þá var hópslysaáætlun einnig virkjuð í febrúar 2020 vegna umferðaróhapps fimm bifreiða á Vesturlandsvegi við Skorholt í Hvalfjarðarsveit en 13 manns voru alls í bifreiðunum fimm.

b. Eldsvoðar

Samkvæmt upplýsingum Húsnæðis- og Mannvirkjastofunnar, er engin brunavarnaáætlun í gildi á Vesturlandi en hún er fyrir slökkvilið Grundarfjarðar. Brunavarnaáætlun fyrir slökkvilið Akranes og Hvalfjarðarsveit rann út árið 2016 og brunavarnaáætlun fyrir Borgarbyggð, Skorradal og Dalabyggð rann út árið 2019.¹⁴ Brunavarnaáætlun fyrir Grundarfjörð rann út árið 2020. Það kemur til vegna þess að gert er ráð fyrir því að endurskoða eigi brunavarnaáætlun á a.m.k. 5 ára fresti frá því hún var samþykkt. Brunavarnaráætlun fyrir Dalabyggð (sem er sameiginleg með Reykhólahreppi og Strandabyggð) hefur verið send til Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar og er þar til yfirferðar. Ekki eru til staðar áætlanir hjá öðrum sveitarfélögum á Vesturlandi.

Nokkrir stórbrunnar hafa átt sér stað á Vesturlandi á seinustu tveimur áratugum. Má sem dæmi nefna; fiskverkun Klumba í Ólafsvík 2004, frystihús á Hellissandi 2002, Hótel Búðir 2001, verksmiðjan Breiði ehf. 2001 og Knörr í Breiðuvík 2004, tveir stórbrunnar í Grundarfirði 2009 og 2010, trésmiðja á Akranesi 2013, í skipi við skipasmíðastöð á Akranesi 2013, fiskverkun á Miðhrauni 2016. Þá hefur því miður verið hægt að greina aukningu á brunum í íbúðarhúsnæðum þar sem jafnvel mannskaði hefur átt sér stað.

c. Skógar- kjarr- og sinueldar

Reglulega hafa komið upp gróðureldar á Vesturlandi en oft hefur tekist vel til að halda eldinum í skefjum með góðu viðbragði, sbr. t.d. þegar gróðureldar komu upp á Mýrum í Borgarbyggð í apríl 2019 en vindur og landslag hafa áhrif á útbreiðslu og hraða bruna. Enginn þeirra nær líklega sinueldunum sem komu upp á Mýrum í Borgarbyggð í mars 2006. Eftir langvarandi

¹⁴ Sjá nánar - <https://www.hms.is/brunavarnir/brunavarnir/brunavarnaanaetlanir>

þurrk og breiddust þeir yfir 67 km² landsvæði á þremur sólarhringum og skemmdu gróður. Eldurinn breiddist hratt út undan norðaustan strekkingi og fór frá upptökum um 14 km leið yfir mýrarflóa fram til sjávar á liðlega fjórum klukkustundum. Áætlað er að meðalhraði eldtungunnar hafi verið um 3,2 km á klukkustund. Mýraeldarnir eru með allra umfangsmestu sinubrunum sem um getur á Íslandi en einnig mætti nefna brunann við Skarðsströnd 2008 og bruna í Lundarreykjardal árið 2013 sem umfangsmikla gróðurelda á Vesturlandi.¹⁵

Eftir langvarandi þurrka eru meiri líkur á gróðureldum en sérstök hættu er á þeim stöðum þar sem gróður er mikill nálægt byggð. Sem dæmi um þetta mætti nefna Skorradal en sumarbústaðarbyggð umvafinn miklu gróðri. Sérstök viðbragðsáætlun er í gildi vegna gróðurelda í Skorradal.¹⁶ Í júní 2019 var áætlunin virkjuð þegar óvissustigi var lýst yfir af ríkislögreglustjóra vegna hættu á gróðureldum. Þá hafði ekki rignt á svæðinu í rúmlega mánuð. Ljóst er að skoða mætti fleiri svæði m.t.t. sérstakrar hættu vegna gróðurelda en Skorradalur er talinn vera sérstæður vegna heildarmats á aðstæðum á svæðinu.¹⁷

d. Eldhætta á tjaldsvæðum

Fjöldmörg tjaldsvæði eru í umdæminu. Sérstök eldhætta er á tjaldsvæðum og því mikilvægt að fylgja þeim reglum sem um þau gilda.¹⁸

e. Mengun og hættuleg efni

Á Vesturlandi eru olíubirgðastöðvar í Hvalfirði og á Akranesi. Starfsemin þarf að uppfylla strangar kröfur m.t.t. mengunarvarna. Á Snæfellsnesi og á Akranesi fer fram viðhald og smíði á skipum og bátum en þar er unnið með hættuleg efni.

Stóriðja er á Grundartanga en uppbygging á þar hófst árið 1977 þegar hafist var handa við byggingu járnblendiverksmiðjunnar, sem tekin var í notkun 1979. Verksmiðja Norðuráls var síðan tekin í notkun 1998. Báðar verksmiðjurnar þurfa að uppfylla ströng skilyrði hvað varðar

¹⁵ Sjá nánar á vef Náttúrufræðistofnun Íslands - <https://www.ni.is/frettir/2013/04/kortlagning-a-utbreidslu-groduelda>

¹⁶ <https://www.almannavarnir.is/utgefid-efni/?wpdmc=grodueldar>

¹⁷ T.d. takmarkaðar flóttaleiðir, þröng aðkoma og mikil nálægð bústaða við gróður.

¹⁸ Sjá t.d.

<http://www.mannvirkjastofnun.is/library/Skrar/Slokkvilidasvid/Leidbeiningarblod/6.017%20Brunavarnir%20%C3%A1%20tjald-%20og%20hj%C3%B3h%C3%BDsasv%C3%A6%C3%B0um%20-%201.0.pdf>

mengunarvarnir, bæði loftmengunar, vatnsmengunar og annars úrgangs.^{19 20} Mengun frá iðnaði á Grundartanga er fyrst og fremst brennisteinsdíoxíð og flúor, auk losunar gróðurhúsalofttegunda, svo sem koldíoxíðs og PFC-efna.

Þá eru eiturefni, t.d. sýra, og mengandi efni flutt um umdæmið en viðbragðsaðilar hafa bent á að þeir séu illa útbúin til þess að taka við verkefnum sem geta komið upp ef slys eiga sér stað við flutning þessara efna. Eins og áður hefur komið fram, þá gildir viðbragðsáætlun vegna hópslysa einnig um þau atvik þar sem um mengunarslys er að ræða.

f. Dýrasjúkdómar og öryggi dýra

Ekki talinn áhættuþáttur á Vesturlandi en nauðsynlegt að vera á varðbergi vegna nýlegra atvika í öðrum landshluta.²¹

g. Faraldrar

Fyrir um það bil 15 árum bentu rannsóknir Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar til hættu á heimsfaraldri influensu en í framhaldi af því var unnin landsáætlun vegna þessa og var hún gefin út árið 2008. Í framhaldi af því voru gerðar sérstakar svæðisáætlanir sem giltu fyrir hvert umdæmi fyrir sig. Þannig urðu til þrjár svæðisáætlanir fyrir Vesturland; Akranes, Borgarfjörð og Dali og síðan Snæfellsnes. Landsáætlunin var síðan virkjuð árið 2009 þegar Alþjóðaheilbrigðisstofnunin lýsti yfir heimsfaraldri influensu (svínaflensan). Fyrsta tilfellið á Íslandi greindist í maí 2009 en faraldurinn var í hægum gangi til að byrja með. Alls voru 16 manns lagðir inn á gjörgæsludeild vegna svínaflensunnar en faraldurinn náði síðan hámarki í október 2009 og var í rénum eftir það.²²

Covid-19

Þann 28. febrúar 2020 greindist fyrsti einstaklingurinn með kórónuveirunu sem nefnd hefur verið Covid-19. Þann 11. mars lýsti Alþjóðaheilbrigðisstofnunin síðan yfir heimfaraldri vegna Covid-19.

¹⁹ Starfsleyfi járnblendisverksmiðjunnar - https://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Starfsleyfi-i-gildi/Sorp-og-efnamottaka/Elkem_utgefid_leyfi_til_2025.pdf

²⁰ Starfsleyfi Norðuráls - <https://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Starfsleyfi/Starfsleyfi-i-gildi/alver/Nor%C3%B0ur%C3%A11%20Grundartangi%20starfsleyfi%20%C3%BAtg%202015.pdf>

²¹ Í október 2020 var staðfest riðuveiki í sauðfé í Skagafirði. Um var að ræða riðuveiki í fjórum sauðfjábúum.

²² <https://www.laeknabladid.is/tolublod/2010/02/nr/3740>

Mikil vinna fór í gang hjá viðbragðsaðilum, sveitarfélögum og fyrirtækjum til þess að geta haldið starfsemi sinni órofinni. Það er ljóst að veiran hefur haft mikil áhrif á samfélagið allt og er Vesturland þar ekki undanskilið. Þá þurfti einnig að huga að tilteknum atriðum ef ákveðnar aðstæður kæmu upp, eins og t.d. áætlun ef þyrfti að koma upp sóttvarnarhúsi í heimabyggð. Huga þurfti að skipulagi vegna matvælasendinga til þeirra sem væru í einangrun eða sóttkví. Aðgerðir vegna veirunnar hafa verið afar umfangsmiklar og eru fordæmalausar hér á landi.

3. Innviðir og nauðsynlegar starfsemi samfélagsins og öryggismál

a. Samgöngur

i. Samgöngur á landi

Töluverð aukning umferðar hefur verið nú seinustu ár um umdæmið. Það hefur í raun fylgt auknum straumi ferðamanna til landsins. Þá er oft þétt umferð um helgar að sumri til, sérstaklega um helgar. Þessa breytingu hefur ekki aðeins mátt greina á Vesturlandsvegi, heldur einnig um Snæfellsnesveg og Vestfjarðarveg.

Það mætti færa fyrir því rök að uppbygging vegakerfisins á Vesturlandi hafi ekki þróast alveg jafn hratt og aukning umferðar um umdæmið. Ákveðnir vegarkaflar hafa reynst hættulegir í umdæminu vegna vindhviða sem verða í ofsaveðrum. Vísbendingar eru um að ákveðnir vegarkaflar séu hættulegir að teknu tilliti til storms og vinds og fjöldi umferðarslysa verður við slæm akstursskilyrði. Í sambandi við þetta er hægt að vísa í fyrri umfjöllun um vegakerfið á Vesturlandi og upplýsingar frá Vegagerðinni um ofsaveður og ófærð. Á mynd hér fyrir neðan²³ má síðan sjá upplýsingar um þjónustustig Vegagerðarinnar á Vesturlandi að vetri til. Athygli vekur að aðeins eru tveir stuttir vegakaflar í flokki 1. Það er vegakafla á Akrafjallsvegi frá Hvalfjarðargöngum að Akranesi og vegakafla á Vesturlandsvegi frá Hvalfjarðargöngum að afleggjara inn að Melahverfi í Hvalfjarðarsveit. Stór hluti vegakerfisins í umdæminu er síðan settur í flokk 2 og flokk 3 hvað varðar þjónustustig að vetri til.

²³ <http://www.vegagerdin.is/upplýsingar-og-utgafa/leidbeiningar-og-stadlar/vetrarhjonusta/vinnureglur/984d907c3456060b00257111004bc7c9?OpenDocument>

b. Samgöngur á sjó

Ekki er mikið um samgöngur á sjó á Vesturlandi en þá er átt við áætlunarferðir. Ferjan Baldur sinnir samgöngum á milli Stykkishólms og Brjánslækjar með viðkomu í Flatey. Það kom upp í júní 2020 að vélin bilaði í bátnum en hægt hafi verið að sigla til Flateyjar þar sem fólki var komið frá borði. Aðstæður þurfa síðan að vera góðar til þess að hægt sé að draga ferjuna í land en engin varavél er til staðar. Það sýndi sig þegar ferjan varð vélarvana á miðjum Breiðarfirði en það tók rannsóknarskipið Árna Friðriksson um einn sólarhring að draga ferjuna Baldur í land í Stykkishólmi.

c. Samgöngur í lofti

Þrátt fyrir að nokkrir flugvællir séu til staðar á Vesturlandi, fara reglulegar samgöngur ekki fram í lofti á Vesturlandi.

d. Matarframleiðsla, matvælaöryggi og fæðuframboð

Á Vesturlandi er öflug matvælavinnsla, landbúnaður og sjávarútvegur. Því er skortur á matvælum eða fæðuframboði ekki talinn áhættuþáttur á Vesturlandi.

e. Öryggi í ferðaþjónustunni

Þrátt fyrir að erlendum ferðamönnum hafi fækkað á landinu á þessu ári, má búast við því að þeim muni fjölga aftur á næstu árum þegar yfirstandandi heimsfaraldur rennur sitt skeið. Þá mun álag á viðbragðsaðila vegna þessa sjálfkrafa aukast. Góð upplýsingagjöf til ferðamanna er líklega einn mikilvægasti öryggisþátturinn. Einn þáttur í því gæti verið að setja upp skilti með aðvörunum á stöðum þar sem gæta þarf varúðar, eins og t.d. við fossa og vinsælar fjallagönguleiðir.

f. Samfélagsöryggi

Samfélagsöryggi er almennt ekki talinn vera áhættuþáttur á Vesturlandi. Traustir innviðir, öflugir viðbragðsaðilar og matvælaöryggi gera það verkum. Nokkrar bæjarhátíðir eru haldnar á hverju ári á Vesturlandi en reynsla er komin á skipulag og framkvæmd hátíðanna og þannig hafa ekki verið teljandi vandræði vegna þeirra.